

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta. Lisäksi muutettaisiin rikoslain maahantuontiin ja maastavientiin liittyviä rikoksia koskevaa lukua ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia. Annettavalla uudella lailla täydennettäisiin ja täsmennettäisiin Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvontaa koskevaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta. Asetuksen mukaan vähintään 10 000 euron käteisvaroista tulee antaa toimivaltaiselle viranomaiselle asetuksessa säädetty tiedot sisältävä ilmoitus. Esityksessä ehdotetaan, että samalla kumottaisiin laki Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta.

Ehdotettu uusi laki olisi EU:n asetusta täydentävä ja täsmentävä eikä se muodostaisi itsenäistä ja kattavaa sääntelykokonaisuutta, vaan sitä sovellettaisiin rinnakkain asetuksen kanssa. Kansalliset säännökset täydentävät asetusta muun muassa kansallisten viranomaisten toimivaltuuksia, tiedonluovuttamista ja ilmoittamisvelvollisuuden täyttämättä jättämisen seuraamuksia koskevilla säännöksillä.

Rikoslain tulliselvitysrikoksia koskevaan pykälään ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin tehtäisiin uudesta sääntelystä johtuvat tekniset muutokset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 3.6.2021.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	5
2.1 EU-säädöksen tavoitteet.....	5
2.2 EU-säädöksen pääasiallinen sisältö.....	6
3 Nykytila ja sen arviointi.....	9
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	10
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	10
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	10
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	11
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	11
6 Lausuntopalaute	12
7 Säännöskohtaiset perustelut	14
8 Voimaantulo	22
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	22
LAKIEHDOTUKSET	27
1. Laki Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta	27
2. Laki rikoslain 46 luvun 7 §:n muuttamisesta	31
3. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	32
LIITE	33
RINNAKKAISTEKSTIT	33
2. Laki rikoslain 46 luvun 7 §:n muuttamisesta	33
3. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	34

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Hallituksen esityksen taustalla on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2018/1672 unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamisesta, joka annettiin 23.10.2018. Asetusta sovelletaan 3.6.2021 alkaen. Uuden asetuksen vuoksi myös kansallista lainsäädäntöä on tarkistettava ja säädettävä vastaamaan unionioikeutta.

Suomessa on voimassa yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta annettua asetusta (EY) N:o 1889/2005 täydentävä laki Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta (653/2007). Valvonnassa on kysymys käteisrahaliikenteen seurannasta, ei rikollisuuden varsinaisesta valvonnasta. Voimassa oleva laki käteisrahan valvonnasta ehdotetaan kumottavaksi ja korvattavaksi uudella lailla.

Uusi asetus seuraa pääpiirteittäin nykyistä asetusta, joten vastaavasti myös ehdotettava uusi kansallinen laki seuraisi pitkälle nykyistä lakia. Henkilöillä olisi jatkossakin velvollisuus tehdä ilmoitus, jos kuljettavat mukanaan vähintään 10 000 euroa asetuksen määritelmässä tarkoitettuja käteisvaroja ja toimivaltaiselle viranomaiselle tulee säätää toimivallat tehdä tarkastuksia. Valvontaa laajennettaisiin uudentilaisiin kuljetustapoihin ja käteisrahojen määritelmää laajennettaisiin. Myös eri viranomaisten ja jäsenmaiden välistä tietojenvaihtoa on haluttu tehostaa. Asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, joten kansallisen lain valmistelussa on huomioon otettu, että kansallisen lain tarkoituksena on vain täsmentää ja täydentää asetusta.

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Asetuksen tarkoituksena on rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estäminen ja havaitseminen säätämällä valvontajärjestelmä, jota sovelletaan sellaisiin unioniin saapuviin tai sieltä poistuviin luonnollisiin henkilöihin, jotka kuljettavat mukanaan asetuksessa tarkoitettuja käteisvaroja vähintään 10 000 euron verran. Posti- ja kuriirilähetyksissä tai rahtikuljetuksissa kulkevien vastaavan suuruisen käteisvarojen osalta valvontajärjestelmää sovelletaan myös oikeushenkilöihin. Käsite ”unioniin saapuvat tai sieltä poistuvat” on määritelty viittaamalla Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 355 artiklassa määriteltyyn unionin alueeseen.

Oikeusperustana ovat SEUT:n 114 artikla (sisämarkkinat) ja 33 artikla (tulliyhteistyö). Sisämarkkinoiden toimivuus vaatii rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämistä. Terroristit voivat käyttää hyväkseen maahantuonnissa aluetta, jossa on matalin suoja, mikä komission mukaan puolestaan uhkaisi vääristää sisämarkkinoita. Tästä syystä on tärkeää, että unionissa pyritään yhtenäisesti parantamaan suojaa. Jäsenvaltiot voisivat jatkossakin halutessaan toteuttaa unionin sisäisiä käteisrahojen tarkastuksia SEUT:n 65 artiklan sallimissa puitteissa.

Käteisvarojen valvonta-asetus perustuu OECD:n alaisuudessa toimivan hallitustenvälisen rahanpesun vastaisen toimintaryhmän (Financial Action Task Force, FATF) standardeihin ja erityisesti sen suositukseen käteisrahojen valvonnasta. Rahakuriireja koskevassa FATF:n suosituksessa 32 täsmennetään, että olisi toteutettava toimenpiteitä rajat ylittävien käteisvarojen siirtojen riittävää valvontaa varten. Asetuksella (EY) N:o 1889/2005 pantiin yhteisössä täytäntöön

FATF:n kehittämät kansainväliset standardit rahanpesun sekä terrorismin rahoituksen torjumisesta. Kansainväliset standardit ovat kuitenkin kehittyneet vuoden 2005 jälkeen ja komission selvitystyö sekä jäsenvaltioilta kerätty informaatio ovat puoltaneet muutosten tekemistä käteisrahan valvontaan. Unionia edustaa FATF:ssa komissio, ja se on sitoutunut panemaan FATF:n suositukset täytäntöön. Useat jäsenvaltiot, kuten Suomi, ovat FATF:n jäseniä tai ne ovat edustettuina FATF:ssa alueellisten elinten kautta.

Komissio antoi 21.12.2016 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) n:o 1889/2005 kumoamisesta KOM(2016) 825 final). Unionissa komission ehdotusta käsiteltiin neuvoston tulliliittötyöryhmässä ja sisämarkkina-asioita käsittelevässä Euroopan parlamentin valiokunnassa (IMCO).

Valtioneuvosto antoi U-kirjelmän (U 15/2017 vp) komission ehdotuksesta eduskunnalle 9.2.2017. Suuri valiokunta yhti valtioneuvoston kantaan (SuVEK 15/2017 vp). Valtioneuvosto katsoi ehdotuksen olevan toissijaisuusperiaatteen mukainen ja piti esitettyä oikeusperustaa asianmukaisena. Valtioneuvosto suhtautui myönteisesti rajan yli kuljetettavan käteisvarojen valvonnan kehittämiseen ja katsoi, että unionin laajuiset yhtenäistämistoimet tuovat etuja. Suomen käteisrahan valvontajärjestelmä perustuu myös EU:n lainsäädäntöön, jossa on valtioneuvoston käsityksen mukaan ollut puutteita suhteessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskeviin kansainvälisiin suosituksiin. Valtioneuvoston arvion mukaan asetusehdotus tukisi uuden rahanpesulainsäädännön soveltamista ja sen tavoitteita pidettiin siten kannatettavina.

Valtioneuvosto kannatti valvonnan laajentamista myös posti- ja kuriirilähetystyksiin sekä rahtikuljetuksiin. Pidettiin tosin tärkeänä, ettei hallinnollista taakkaa kasvateta liikaa. Valtioneuvosto katsoi voivansa tukea komission ehdotusta, jonka mukaan ilmoitusvelvollisuus syntyisi vasta riskianalyysin seurauksena, eikä säännöllistä etukäteistä ilmoitusvelvollisuutta näin ollen olisi.

Myös kynnysarvoa alittavien määriä valvottaisiin siten, että käteisvarojen liikkumisesta tehtäisiin kirjaus ja rahat voitaisiin pidättää tilanteissa, joissa on aihetta epäillä rahan liittyvän Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen (EU) 2015/849, jäljempänä *rahanpesudirektiivi*, tarkoitettuun rikolliseen toimintaan. Valtioneuvosto katsoi tämänkin ehdotuksen tehostavan rikoksentorjuntaa. Jo nykyisellään tullilain (304/2016) 30 § sallii Tullin tarkastaa henkilön mukana olevat rahavarat rahanpesurikoksen tai terrorismin rahoittamisen paljastamiseksi. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 9 luvun 5 §:n mukaan Tullin tulee ilmoittaa epäilystään rahanpesun selvittelykeskukselle, joka puolestaan voi antaa Tullille määräyksen pidättää varat rahanpesun selvityskeskuksesta annetun lain (445/2017) 6 § 4 momentin mukaisesti. Näitä kansallisia säännöksiä sovelletaan myös alle 10 000 euron arvoisiin rahaeriin.

Myös käteisrahan määritelmän laajentamisen tavoitetta valtioneuvosto piti kannatettavana. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaan lakiehdotukseen (HE 228/2016 vp) ja terroristisessa tarkoituksessa hankittujen varojen jäädyttämistä koskevaan lakiin (325/2013) sisältyi asetusehdotuksen tavoin laaja varojen käsite. Erityisesti uuden teknologian mukanaan tuomat keinot kiertää ilmoitusvelvollisuutta on pystyttävä estämään ja siksi ehdotusta delegoida komissiolle oikeus asetuksella päivittää käteisvarojen määritelmän yksityiskohtia pidettiin perusteltuna.

Hallituksen esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Valmistelussa on kuultu Tullia, poliisia ja Rajavartiolaitosta tietyissä toimivalta- ja tiedonsaantia koskevista kysymyksistä. Oikeusministeriön kanssa keskusteltiin ehdotettavista seuraamuksista. Lausunnot pyydettiin oikeusministeriöltä, sisäministeriöltä, Helsingin hallinto-oikeudelta, Poliisihallitukselta, Keskusrikospoliisilta, Suomen Pankilta, tietosuojavaltuutetun toimistolta, Tullilta sekä Rajavartiolaitokselta. Lisäksi pyydettiin lausunto Finanssivalvonnalta sen ilmaistua halunsa lausua asiasta.

Hallituksen esityksen tausta-aineisto on saatavilla osoitteessa [valtioneuvosto.fi/hankkeet_tunnuksella VM011:00/2020](http://valtioneuvosto.fi/hankkeet_tunnuksella_VM011:00/2020).

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 EU-säädöksen tavoitteet

Uuden asetuksen tavoitteena on laajentaa valvonnan soveltamisalaa. Käteisvarojen käsitettä laajennetaan sisällyttämällä siihen valuutan ja haltijakohtaisten maksuvälineiden rinnalle erittäin likvidit tavarat. Myös haltijakohtaiset ennalta maksetut kortit pyritään saattamaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin, koska tekniikan kehitys on mahdollistanut uusia rikollisuuden muotoja. Rikollisten toimintaa ovat edesauttaneet elektroniset rahamarkkinat ja niiden tarjoamat tuotteet, kuten haltijakohtaiset ennalta maksetut kortit, joihin tallennetaan rahallista arvoa. Ilmoitusvelvollisuutta on todettu voitavan välttää myös kuljettamalla käteisen rahan sijaan mukanaan esimerkiksi kultaa tai muuta likvidiä arvotavaraa. Näissä tapauksissa tavanomainen tavarasta annettava tulli-ilmoituskin voi olla pakollinen, mutta se ei kuitenkaan palvele täysin samaa tarkoitusta kuin ilmoitus käteisvaroista, koska tulli-ilmoituksessa ei vaadita tietoja siitä, mistä tavara on peräisin eikä sen käyttötarkoituksesta. Teknisesti tämä tavoite toteutettiin niin, että asetuksessa kuvataan yleisesti vain käteisvarojen määritelmään kuuluvat pääryhmät. Valuutan ja haltijakohtaisten maksuvälineiden rinnalle toisin sanoen lisättäisiin erittäin likvidit tavarat sekä haltijakohtaiset ennalta maksetut kortit. Asetuksen liitteessä on yksityiskohtainen selvitys siitä, mitä määritelmät tarkalleen kattaisivat. Komissio on valtuutettu täydentämään delegoiduilla asetuksilla liitteessä olevia listoja siitä, mitä kuuluu käteisvarojen määritelmään. Tämä mahdollistaa nopean reagoinnin sitä mukaan kuin rikolliset keksivät uusia toimintatapoja. Ehdotetussa liitteessä ennalta maksettujen haltijakohtaisten korttien yksityiskohtainen määritelmä on vielä jätetty auki. Komission tarkoituksena on seurata kyseisen maksuvälineen tekniikan ja riskien kehitystä sekä täydentää liitettä myöhemmin sen perusteella.

Valvontaa ulotetaan myös erillään kulkeviin käteisvaroihin säädetyllä tiedonantovelvollisuudella posti- ja kuriirilähetyksinä sekä rahtikuljetuksina kulkevista käteisvaroista. Tiedonantovelvollisuus koskee siis erillään kulkevia käteisvaroja ja oma-aloitteinen ilmoitusvelvollisuus henkilön mukanaan kuljettamia käteisvaroja. Erillään kulkeviksi käteisvaroiksi asetuksen mukaan on katsottu käteisvarat, joiden omistaja, lähettäjä tai aiottu vastaanottaja ei matkusta lähetysten mukana. Posti- ja kuriirilähetyksinä sekä rahtikuljetuksina kulkevat käteisvarat kuuluvat jatkossa siten myös valvonnan piiriin.

Tavoitteena on myös parantaa eri viranomaisten ja jäsenmaiden välistä tietojenvaihtoa lisäämällä sitä koskevia oikeuksia ja velvollisuuksia. Kunkin jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen toimittaa sähköisesti kaikkien muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille asetuksessa säädetyt tiedot. Nykyisin tietojen vaihto muiden jäsenvaltioiden viranomaisten kanssa on mahdollista vain, jos on aihetta epäillä rikollista toimintaa ja silloinkin tietojen vaihto on vapaaehtoista. Lisäksi toisille jäsenmaille tulee toimittaa tietoa sekä käteisvarailmoituksista että

kynnysarvon alittavista käteisvarakuljetuksista, mikäli on aihetta epäillä niiden liittyvän rahanpesudirektiivissä tarkoitettuun rikolliseen toimintaan. Uuden asetuksen mukaan toimivaltaisella viranomaisella on myös velvollisuus toimittaa toisille jäsenmaille riskianalyysitietoja ja tietoa ilmoitusten laiminlyönneistä aiheutuneista ex officio -ilmoituksista. Lisäksi uuden asetuksen mukaan ilmoituksia vastaanottavalle viranomaiselle on asetettu velvoite toimittaa tiedot elektronisen järjestelmän kautta rahanpesun selvittelykeskukselle mahdollisimman pian ja joka tapauksessa viimeistään 15 työpäivän kuluttua tietojen saantipäivästä.

Tavoitteena on ollut myös mahdollistaa tietojen vaihtoa kolmansien maiden kanssa. Ilmoituksia vastaanottavan toimivaltaisen viranomaisen suostumuksella kerättyjä tietoja ilmoitusten laiminlyönneistä aiheutuneista ex officio -ilmoituksista voidaan uuden asetuksen mukaan luovuttaa myös kolmansille maille samoin kuin tietoja kynnysarvon alittavista käteisvarakuljetuksista, mikäli on aihetta epäillä niiden liittyvän rahanpesudirektiivissä tarkoitettuun rikolliseen toimintaan sekä tietoja käteisvaroja koskevista ilmoituksista, jos on aihetta epäillä niiden liittyvän rahanpesuun tai terrorismiin. Tietojen luovuttamisessa on kuitenkin noudatettava kansallisten ja unionin henkilötietosäädösten asettamia vaatimuksia.

2.2 EU-säädöksen pääasiallinen sisältö

Asetuksen 1 artiklan mukaan asetuksessa vahvistetaan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvontajärjestelmä, joka täydentää direktiivissä (EU) 2015/849 säädettyä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämistä koskevaa lainsäädäntökehystä.

Asetuksen 2 artikla sisältää määritelmät käteisvaroista, toimivaltaisesta viranomaisesta, käteisvarojen kuljettajasta, erillään kulkevista käteisvaroista ja rikollisesta toiminnasta, jotka ovat keskeisiä asetuksen soveltamisessa. Artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan *käteisvaroilla* valuuttaa, siirtokelpoisia haltijamaksuvälineitä, erittäin likvideinä arvon säilyttäjinä käytettäviä hyödykkeitä ja ennalta maksettuja kortteja. *Valuutalla* tarkoitetaan seteleitä ja kolikkoja, jotka ovat maksuvälineenä liikkeessä tai jotka ovat olleet maksuvälineenä liikkeessä ja jotka voidaan edelleen vaihtaa rahoituslaitoksissa tai keskuspankeissa maksuvälineenä liikkeessä oleviin seteleihin ja kolikoihin. *Siirtokelpoisilla haltijamaksuvälineillä* tarkoitetaan muita välineitä kuin valuuttaa, joiden esittäminen antaa niiden haltijoille oikeuden vaatia rahamäärän ilman, että haltijan tarvitsee todistaa henkilöllisyytensä tai oikeutensa kyseiseen määrään. Kyseisiä välineitä ovat matkasekit ja sekut sekä velkakirjat tai maksumääräykset, jotka ovat joko haltijakohtaisia, allekirjoitettuja, mutta ilman maksunsaajan nimeä, rajoituksetta siirrettyjä, fiktiiviselle maksunsaajalle asetettuja tai muuten sellaisessa muodossa, että niiden omistusoikeus siirtyy luovutuksen yhteydessä. Lisäksi artiklan 1 kohdassa on muun muassa määritelty, että *erittäin likvidinä arvon säilyttäjänä käytettävällä hyödykkeellä* tarkoitetaan tavaraa, jonka arvon ja määrän välinen suhde on korkea ja joka voidaan helposti muuntaa valuutaksi avoimilla kaupankäyntimarkkinoilla vähäisin transaktiokustannuksin.

Artiklan 1 kohdan j alakohdassa *rikollisella toiminnalla* tarkoitetaan kaikkia direktiivin (EU) 2015/849 3 artiklan 4 kohdassa lueteltuja toimintoja.

Artikla 3 koskee mukana kulkevia käteisvaroja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta. Artiklan 1 kohdassa velvoitetaan käteisvarojen kuljettajia, joiden mukana on käteisvaroja vähintään 10 000 euron arvosta, ilmoittamaan kyseiset käteisvarat sen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille, jonka kautta he saapuvat unioniin tai poistuvat sieltä. Käteisvarat on asetettava kyseisten viranomaisten saataville tarkastusta varten. Käteisvaroja koskevaa ilmoitusvelvollisuutta ei katsota täytetyksi, jos annetut tiedot ovat virheelliset tai puutteelliset tai jos käteisvaroja ei ole asetettu saataville tarkastusta varten. Kohdan 3 mukaan artiklan 2 kohdassa luetellut tiedot on annettava

kirjallisina tai sähköisesti asetuksen 16 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua ilmoituslomaketta käyttäen. Ilmoituksen vahvistettu jäljennös toimitetaan pyynnöstä ilmoittajalle.

Artikla 4 koskee erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuutta. Artiklan 1 kohdassa jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille on annettu mahdollisuus vaatia tapauskohtaisesti joko käteisvarojen lähettäjää tai vastaanottajaa tai niiden edustajaa antamaan tiedonantoilmoituksen 30 päivän määräajan kuluessa ja ottaa haltuun erillään kulkevat käteisvarat, kunnes tiedonantoilmoitus on annettu. Erillään kulkevia käteisvaroja koskevaa tiedonantovelvollisuutta ei katsota täytetyksi, jos ilmoitusta ei ole annettu ennen määräajan päättymistä, annetut tiedot ovat virheelliset tai puutteelliset tai käteisvaroja ei ole asetettu saataville tarkastusta varten.

Artikla 5 koskee toimivaltaisten viranomaisten valtuuksia. Artiklan 1 kohdan mukaan edellytetään, että toimivaltaisilla viranomaisilla on valtuudet tehdä tarkastuksia luonnollisille henkilöille sekä heidän matkatavaroilleen ja kulkuvälineilleen kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti. Toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava valtuudet tehdä tarkastuksia kaikille lähetyksille, säiliöille tai kulkuvälineille, joissa voi olla erillään kulkevia käteisvaroja, kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti. Jos käteisvarojen ilmoitusvelvollisuutta tai erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuutta ei ole täytetty, toimivaltaisten viranomaisten olisi laadittava viran puolesta kirjallinen tai sähköinen ilmoitus, jossa on mahdollisuuksien mukaan oltava ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden edellyttämät tiedot.

Artikla 6 koskee käteisvaroja, jotka alittavat raja-arvon määrät, jos niiden epäillään olevan yhteydessä rahanpesudirektiivissä tarkoitettuun rikolliseen toimintaan. Kun toimivaltaiset viranomaiset havaitsevat käteisvarojen kuljettajan, jolla on mukanaan 3 artiklassa tarkoitettun raja-arvon alittava määrä käteisvaroja, ja että on viitteitä käteisvarojen yhteydestä sanottuun rikolliseen toimintaan, niiden on tallennettava nämä tiedot ja 3 artiklan 2 kohdassa luetellut tiedot. Vastaavasti edellytetään, että toimivaltaiset viranomaiset tallentavat 4 artiklan 2 kohdassa luetellut tiedot ja tiedot siitä, että 4 artiklassa tarkoitettun raja-arvon alittava määrä erillään kulkevia käteisvaroja saapuu unioniin tai poistuu sieltä ja että on viitteitä käteisvarojen yhteydestä sanottuun rikolliseen toimintaan.

Artikla 7 koskee toimivaltaisten viranomaisten suorittamaa käteisvarojen väliaikaista haltuunottoa. Toimivaltaiset viranomaiset voivat ottaa käteisvarat väliaikaisesti haltuun hallinnollisella päätöksellä, jos 3 artiklassa säädettyä mukana kulkevien käteisvarojen ilmoitusvelvollisuutta tai 4 artiklassa säädettyä erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuutta ei ole täytetty tai on saatu viitteitä käteisvarojen yhteydestä rikolliseen toimintaan riippumatta niiden määrästä. Väliaikaisen haltuunoton kesto saa olla enintään 30 päivää kuitenkin siten, että kesto on kansallisen lainsäädännön nojalla ehdottomasti rajoitettava sen pituiseksi kuin toimivaltaiset viranomaiset tarvitsevat määrittääkseen, edellyttävätkö tapauksen olosuhteet haltuunoton jatkamista. Jos käteisvarojen haltuunoton jatkamisesta ei ole tehty päätöstä kyseisen ajan kuluessa tai jos on päätetty, että tapauksen olosuhteet eivät edellytä haltuunoton jatkamista, käteisvarat on viipymättä vapautettava. Toimivaltaiset viranomaiset voivat päättää jatkaa väliaikaisen haltuunoton kestoja enintään 90 päivään suoritettuaan perusteellisen arvioinnin väliaikaisen haltuunoton jatkamisen tarpeellisuudesta ja oikeasuhteisuudesta.

Artikla 8 koskee tiedotuskampanjoita, joita jäsenvaltioiden on yhteistyössä komission kanssa kehitettävä.

Artikla 9 koskee tietojen antamista rahanpesun selvittelykeskukselle. Toimivaltaisten viranomaisten on tallennettava 3 tai 4 artiklan, 5 artiklan 3 kohdan tai 6 artiklan nojalla saadut tiedot

ja toimitettava ne sen jäsenvaltion rahanpesun selvittelykeskukselle, jossa tiedot on saatu, 16 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettujen teknisten sääntöjen mukaisesti.

Artikla 10 koskee tietojenvaihtoa toimivaltaisten viranomaisten välillä ja komission kanssa.

Artikla 11 koskee tietojenvaihtoa kolmansien maiden kanssa. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle tietojen toimittamisesta.

Artikla 12 koskee salassapitovelvollisuutta, luottamuksellisuutta ja tietosuojaa. Artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on varmistettava 3 ja 4 artiklan, 5 artiklan 3 kohdan ja 6 artiklan mukaisesti saatujen tietojen tietosuoja. Artiklan 2 kohdan mukaan kaikkien toimivaltaisten viranomaisten saamien tietojen on kuuluttava salassapitovelvollisuuden piiriin.

Artikla 13 koskee henkilötietojen suojaa ja säilytysaikoja. Toimivaltaisten viranomaisten on toimitettava 3 ja 4 artiklan, 5 artiklan 3 kohdan ja 6 artiklan nojalla saamiensa henkilötietojen rekisterinpitäjinä. Artiklan 2 kohdan mukaan asetuksen mukaisen henkilötietojen käsittelyn on tapahduttava ainoastaan rikollisen toiminnan estämiseksi ja torjumiseksi. Vain asianmukaisesti valtuutetulla toimivaltaisten viranomaisten henkilöstöllä voi olla pääsy henkilötietoihin. Jollei 9—11 artiklassa toisin säädetä, tietoja ei voi paljastaa tai toimittaa ilman ne alun perin saaneen toimivaltaisen viranomaisen nimenomaista lupaa. Kyseinen lupa ei kuitenkaan ole tarpeen, kun toimivaltaisten viranomaisten on kyseessä olevan jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön nojalla paljastettava tai toimitettava kyseiset tiedot varsinkin oikeudenkäyntien yhteydessä. Toimivaltaisten viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskuksen on säilytettävä 3 ja 4 artiklan, 5 artiklan 3 kohdan ja 6 artiklan nojalla saadut henkilötiedot viiden vuoden ajan tietojen saantipäivästä. Kyseisen määräajan päätyttyä henkilötiedot on poistettava.

Säilyttämisaikaa voidaan jatkaa kerran enintään kolmella lisävuodella, jos rahanpesun selvittelykeskus toteaa säilytyksen jatkamisen olevan tarpeen arvioituaan perusteellisesti tällaisen säilytyksen jatkamisen tarpeellisuutta ja oikeasuhteisuutta ja todettuaan sen perustelluksi, jotta se voi toteuttaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevat tehtävänsä. Säilytysaikaa voidaan myös jatkaa, jos toimivaltaiset viranomaiset toteavat säilytyksen jatkamisen olevan tarpeen arvioituaan perusteellisesti tällaisen säilytyksen jatkamisen tarpeellisuutta ja oikeasuhteisuutta ja todettuaan sen perustelluksi, jotta ne voivat suorittaa mukana kulkevien käteisvarojen ilmoitusvelvollisuuden tai erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuuden tehokasta valvontaa koskevat tehtävänsä.

Artiklan 14 mukaan kunkin jäsenvaltion on otettava käyttöön seuraamukset, joita sovelletaan, jos 3 artiklassa säädettyä mukana kulkevien käteisvarojen ilmoitusvelvollisuutta tai 4 artiklassa säädettyä erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuutta ei ole noudatettu. Tällaisten seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Artikla 15 koskee komissiolle siirrettyä valtaa antaa delegoituja säädöksiä.

Artikla 16 koskee täytäntöönpanosäädöksiä. Artiklan 1 kohdan a—e alakohtien mukaisesti komissio vahvistaa täytäntöönpanosäädöksillä toimenpiteet toimivaltaisten viranomaisten tekemien tarkastusten yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi. Artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdassa tarkoitettut täytäntöönpanosäädökset hyväksytään 17 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä noudattaen.

Artikla 17 koskee komiteamenettelyä.

Artikla 18 koskee asetuksen täytäntöönpanon tietojen toimittamista. Jäsenvaltioiden on toimittava komissiolle toimivaltaisten viranomaisten luettelo, tiedot 14 artiklan nojalla käyttöön otetuista seuraamuksista sekä ilmoituksia, tarkastuksia ja rikkomisia koskevat anonymisoidut tilastotiedot viimeistään 4.12.2021.

Artikla 19 koskee arviointia. Artiklan 1 kohdan mukaan komissio antaa jäsenvaltioilta säännöllisesti saatujen tietojen perusteella Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen asetuksen soveltamisesta viimeistään 3.12.2021 ja sen jälkeen joka viides vuosi.

Artikla 20 koskee asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamista.

Artikla 21 koskee voimaantuloa sekä asetuksen soveltamista 3.6.2021 alkaen.

3 Nykytila ja sen arviointi

Usean vuoden kestäneen vähenemisen jälkeen käteisrahailmoituksien määrä lähti uudelleen kasvuun vuonna 2018, jolloin ilmoituksien määrä nousi melkein vuoden 2014 tasolle, jolloin ilmoituksien määrä oli ollut korkeimmillaan eli yhteensä 390. Vuonna 2018 ilmoituksia oli yhteensä 369 (23 270 796 euroa) ja vuonna 2019 niitä oli jo 466 (40 090 757 euroa).

Tullitarkastuksissa paljastuneet ilmoittamatta jätetyt käteisvarat ovat yhteismääriltään pysyneet vuoden 2016 jälkeen 26:ssa ja rahamäärältään 411 217 euron ja 457 773 euron välillä. Ennen vuotta 2017 tarkastuksissa paljastettiin huomattavasti korkeampia rahamääriä. Vuonna 2013 ilmoittamatta jääneiden käteisvarojen määrä oli yhteensä 47 ja yhteensä 1 792 220 euroa. Vuonna 2014 vastaavat lukemat olivat 52 ja 1 493 427 euroa, 35 ja 634 597 euroa vuonna 2015 sekä 30 ja 528 686 euroa vuonna 2016.

Voimassa olevassa laissa käteisraha on määritelty melko kapeasti kattaen lähinnä valuutan (setelit ja kolikot) sekä haltijakohtaiset ja siirtokelpoiset maksuvälineet, kuten shekit ja velkakirjat. On tullut ilmi, että rikolliset pyrkivät välttämään ilmoitusvelvollisuutta kuljettamalla käteisen sijaan mukanaan esimerkiksi kultaa tai muuta likvidiä arvotavaraa. Tullitarkastuksissa paljastuneiden ilmoittamatta jätettyjen rahamäärien lasku antaa viitteitä siitä, että valuutan sijasta käteisvaroja siirretään entistä useammin muuna likvidinä arvotavarana. Toisena mahdollisena syynä on, ettei nykyisessä kansallisessa laissa ole posti- ja rahtikuljetuksissa eikä kuriirilähetyksissä kulkevista käteisvaroista tiedonantovelvollisuutta, minkä johdosta rikolliset ovat hyödyntäneet näitä lähetysmuotoja ilmoitusvelvollisuuden välttämiseksi. Nykyinen lainsäädäntö ei ole velvoittanut alle kynnsarvon olevien käteisrahojen tietojen tallentamista, ja siten niihin on ollut hankalampi puuttua. Nykyisin tehdään toki selvityksiä ja ilmoitetaan tietoja rahanpesun selvityskeskuksesta, mutta varsinaisesti näihin kynnsarvon alittaviin summiin ei ole puututtu muilla tavoin.

Voimassa olevassa laissa on säädetty tietojen rekisteröinnistä ja julkisuudesta sekä tietojen luovutuksesta. Suomessa Tulli siirtää jo nykyisin sähköisesti tiedot rahanpesun selvittelykeskukselle kuukauden välein, vaikka tällaista velvoitetta ei ole asetuksessa (EY) N:o 1889/2005 ollut. Sen nojalla ei siis vaadita aktiivisuutta tietoja keränneeltä viranomaiselta, sillä riittää, että tiedot ovat rahanpesun selvittelykeskuksen tarkastettavissa pyynnöstä. Tiedon luovuttaminen muille jäsenvaltioille on Tullin harkinnassa ja on mahdollista ainoastaan tilanteessa, jossa on olemassa viitteitä siitä, että käteisrahamäärät liittyvät rahanpesudirektiivissä tarkoitettuun käteisrahaliikenteen laittomaan toimintaan.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksellä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja kumottavaksi nykyinen laki Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi asetuksen täydentämiseksi tarvittavat säännökset muun muassa kansallisten viranomaisten toimivaltuuksista valvoa asetuksen soveltamista tekemällä tarkastuksia sekä ilmoittamis- ja tiedonantovelvollisuuden täyttämättä jättämisen seuraamuksista. Toimivaltaisiksi viranomaisiksi esitetään Tullia sekä poliisia ja Rajavartiolaitosta silloin, kun ne suorittavat Tullin tehtäviä vastaavasti kuin voimassa olevassa laissa.

Asetuksen edellyttämällä tavalla ehdotetaan valtuuksia tehdä tarkastuksia kaikille lähetyksille, säiliöille tai kulkuvälineille, joissa voi olla erillään kulkevia käteisvaroja niiden löytämiseksi. Asetuksen edellyttämällä tavalla ehdotetaan, että toimivaltaiset viranomaiset voisivat ottaa käteisvarat väliaikaisesti haltuun, jos mukana kulkevien käteisvarojen ilmoittamisvelvollisuutta ei ole noudatettu. Myös erillään kulkevat käteisvarat voidaan väliaikaisesti ottaa haltuun, jos tiedonantovelvollisuutta ei ole täytetty 30 päivän kuluessa siitä, kun ilmoitus tiedonantovelvollisuudesta on vastaanotettu. Molemmissa tapauksissa on lisäedellytyksenä, että toimenpide on tarpeen sen selvittämiseksi, onko käteisvaroihin syytä puuttua muun lainsäädännön nojalla. Väliaikainen haltuunotto olisi mahdollista myös, jos on saatu viitteitä käteisvarojen yhteydestä rikolliseen toimintaan riippumatta niiden määrästä, jos se on tarpeen sen selvittämiseksi, onko käteisvaroihin syytä puuttua muun lainsäädännön nojalla.

Esityksessä ehdotetaan laajempaa asetuksen nojalla kerättyjen henkilötietojen tiedonluovuttamisoikeutta kuin mitä asetuksen 9—11 artiklassa on säädetty. Laajempi tiedonluovuttaminen ulottuu kuitenkin ainoastaan rahanpesudirektiivin tarkoittaman rikollisen toiminnan ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Esityksessä ehdotetaan myös säädettäväksi seuraamuksista, jos käteisvaroja mukanaan kuljettava tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö ilmoitusvelvollisuuden tai antaa ilmoituksen vaillinaisena tai virheellisenä sekä seuraamuksista, jos erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuus laiminlyödään. Esityksessä ehdotetaan nykyisen lain mukaista käteisvarojen ilmoittamisrikkomusta seuraamukseksi silloin, kun laiminlyönnit liittyvät mukanaan kulkevien käteisvarojen ilmoitusvelvollisuuteen ja 50—15 000 euron suuruista virhemaksua erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin seuraamukseksi.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Viime vuosina on tehty noin 400 käteisrahailmoitusta. Paljastuneiden ilmoitusvelvollisuuksien laiminlyöntitapausten vuosittaiset määrät ovat olleet joitakin kymmeniä. Mukana kuljetettavien käteisvarojen ilmoitusvelvollisuuden soveltamisala laajenee nykyisestä, koska aletaan soveltaa uuden EU-asetuksen mukaista laajempaa käteisvarojen käsitettä. Tämä lisää ilmoitusten määriä ja on myös omiaan lisäämään sellaisten tapausten määriä, joihin valvontaviranomaiset joutuvat puuttumaan. Käytännössä mukana kuljetettavia käteisvaroja koskevat toimivaltaisen viranomaisen tehtävät olisivat edelleen Tullin vastuulla. Erillään kulkevien käteisvarojen uudet valvontatehtävät koskevat posti- ja kuriirilähetysten sekä rahdin seassa kulkevaa liikennettä, jota Tulli valvoo, joten nämäkin uudet tehtävät kohdistuvat Tullille. Ilmoitusten määrän ei kuiten-

kaan ole syytä odottaa siinä määrin kasvan, että Tullille aiheutuisi lisäresurssitarpeita. Tulli suorittaa joka tapauksessa maahan saapuvan ja maasta lähtevän sekä henkilö- että tavaraliikenteen tullivalvontaa eli uudenlaisia liikennevirtoja ei tule valvottavaksi.

EU-asetuksen mahdollistamalla tavalla säädettäväksi ehdotettu mahdollisuus luovuttaa käteisvarojen ilmoittamistietoja rahanpesudirektiivin tarkoittaman rikollisen toiminnan estämiseksi ja torjumiseksi voi odottaa tehostavan tällaisen rikollisuuden estämistä ja torjuntaa sekä rikoshyödyn takaisin saamista.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

EU-asetus antaa jäsenvaltioille rajoitetusti liikkumavaraa täytäntöönpanossa. Niiden tulee säätää toimivaltaisista viranomaisista, niiden toimivallasta tehdä tarkastuksia, käteisvarojen haltuunottomenettelystä ja haltuunoton enimmäisajasta sekä ilmoittamisvelvollisuuksien laiminlyönneistä seuraavista sanktioista. Kansallisessa lainsäädännössä voidaan säätää myös kerättyjen tietojen käyttämisestä asetuksen säännösten rajoissa.

Toimivaltaisista viranomaisista ja niiden toimivalloista tehdä tarkastuksia sekä käteisvarojen väliaikaisen haltuunoton päätöksentekijöistä ehdotetaan voimassa olevan lain mukaista sääntelyä, koska tarpeita niiden muuttamiselle ei ole soveltamiskäytännön perusteella tullut esiin.

Myös käteisvarojen väliaikaisen haltuunoton perusteista ehdotetaan säädettäväksi kuten nykyinkin eli, että asetuksen säätämien edellytysten täytyessä käteisvarat voitaisiin ottaa väliaikaisesti haltuun sen selvittämiseksi, onko käteisvaroihin syytä puuttua muun lainsäädännön nojalla. Väliaikaisen haltuunoton enimmäiskestoksi säädetään EU-asetuksen 7 artiklassa 30 päivää, jonka puitteissa enimmäiskestosta tulee säätää kansallisesti. Lisäksi asetuksessa on säädetty, että suoritettuaan perusteellisen arvioinnin väliaikaisen haltuunoton jatkamisen tarpeellisuudesta ja oikeasuhteisuudesta toimivaltaiset viranomaiset voivat päättää jatkaa väliaikaisen haltuunoton kestoja enintään yhteensä 90 päivään. Komission asetuksesta antamaan ehdotukseen ei sisältynyt mahdollisuutta jatkaa haltuunottoa 30 päivää pidemmäksi, vaan se lisättiin jäsenvaltioiden ehdotuksesta, koska useat jäsenmaat pitivät 30 päivän määräaika liian lyhyenä. Tuloksena oli kompromissi, jossa 30 päivän ylittäminen edellyttää uutta päätöstä ja asetuksessa säädettyjen edellytysten täyttymistä.

Väliaikaisen haltuunoton pidentämisen edellytyksistä ja enimmäiskestosta on säädetty tyhjentävästi EU-asetuksessa eikä niistä voida kansallisessa lainsäädännössä poiketa. EU-asetuksessa säädetään myös että, jos on päätetty, että tapauksen olosuhteet eivät edellytä haltuunoton jatkamista, käteisvarat on viipymättä vapautettava jo ennen määräajan päättymistä. Nykyisessä kansallisessa laissa säädetty haltuunoton enimmäisaika on varsin lyhyt eli viisi arkipäivää. Viikonloppu mukaan lukien, enimmäisaika on seitsemän päivää. Rahanpesun selvittelykeskuksen on kuitenkin mahdollista edellytysten täytyessä määrätä Tullia pitämään käteisrahat hallussaan kymmenen arkipäivää. Tämäkin kokonaiskesto voi ulottua viikonloppujen vuoksi 14 päivään. Tällainen määräys voidaan antaa käteisrahanvalvontalain nojalla tehdyn viiden arkipäivän jatkoksikin ja siten nykyisin voi tulla sovellettavaksi 21 päivän enimmäisaika. Ainakaan perusteita nykyisen määräajan lyhentämiselle ei ole valmistelussa nähty, joten harkintaa on tehty sen suhteen, pitäisikö väliaikaisen haltuunotto ehdottaa asetettavaksi 30 päivään vaiko alemmaksi. Koska lakiin joka tapauksessa ehdotetaan säädettäväksi, että väliaikaisen haltuunoton perusteiden lakattua väliaikaisesti haltuun otetut käteisvarat on vapautettava viipymättä henkilölle, jolta ne oli otettu, sen on katsottu turvaavan omaisuuden suojaa siten, että jopa 30 päivän enimmäisaika voitaisiin hyväksyä.

EU-asetus ei muuta henkilön mukanaan kuljettamien käteisvarojen ilmoittamisen laiminlyönnin seuraamusten nykytilaa, joten nykyinen sääntely käteisrahan ilmoittamisrikkomuksesta on säilytettävissä ennallaan. FATF on jäsenmaidensa lainsäädäntöä koskevissa arvioineissaan katsonut Suomen päiväsakkojärjestelmän johtavan tapauksittain lieviin rahallisiin seuraamuksiin. Vallitsevan oikeuskäytännön mukaan perustapauksissa on määrätty 20 päiväsakon suuruinen rangaistus. Tähän liittyen valmistelussa on tarkasteltu vaihtoisia sääntelyä.

Rikoslain (39/1889) 46 luvun 7 §:ssä säädetään tulliselvitysrikoksesta. Säännöksessä on katsottu, että käteisrahan ilmoittamisrikkomus täyttäisi myös tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistön, koska siinä säädetään, ettei tulliselvitysrikoksesta tuomita, jos teko on rangaistava käteisrahan ilmoittamisrikkomuksena. Jos käteisrahan ilmoittamisrikkomuksesta luovuttaisiin, tulisi rikoslain tulliselvitysrikos sovellettavaksi, ellei siihenkin tehtäisi muutoksia. Tällaista muutosta ei ole kuitenkaan nähty tarkoituksenmukaiseksi. Tulliselvitysrikoksen maksimirangaistuksena on vuosi ja kuusi kuukautta vankeutta, mitä pidettiin suhteettomana rangaistuksena pelkästä laillisesti kuljettavan varallisuuden ilmoittamisesta tapahtuvasta laiminlyönnistä. Muullakaan tavalla toteutettavaa vankeusrangaistuksen mahdollistavaa seuraamusta ei pidetty tarkoituksenmukaisena.

Toisena vaihtoehtona käteisrahan ilmoittamisrikkomuksen korvaamiseksi toisenlaisella seuraamuksella tarkasteltiin hallinnollisen seuraamuksen säätämistä. Asiaa tarkasteltiin myös siitä näkökulmasta, että EU-asetus edellyttää, että myös erillään kulkevia käteisvaroja koskevan toimivaltaisen viranomaisen vaatimuksesta annettavan tiedonantoilmoituksen laiminlyönnistä on säädettävä seuraamus. Koska tuo seuraamus perustuisi viranomaisen vaatimuksen laiminlyöntiin, päädyttiin hallinnolliseen seuraamukseen. Seuraamus on myös voitava tuomita oikeushenkilölle. Tämän vuoksi harkittiin myös nykyisen käteisrahan ilmoittamisrikkomuksen sijasta ehdotettavan hallinnollisen seuraamuksen säätämistä. Sakkorangaistus kuitenkin on rikosoikeudellinen seuraamus ja siten hallinnolliseen seuraamukseen siirtymistä voisi pitää seuraamuksen lieventämisenä. Toisaalta myös hallinnollisissa seuraamuksissa on pidetty tarpeellisenä säätää, että tekijän taloudellinen asema on otettava huomioon seuraamuksen suuruuden harkittamisessa. Liian korkeaksi asetettu seuraamuksen minimi olisi ristiriidassa tämän periaatteen kanssa. Käteisrahan ilmoittamisrikkomus päätettiin esittää säilytettäväksi muutoin ennallaan paitsi, että siitä tuomitsemisen edellytykseksi ehdotetaan säädettäväksi, että teko ei ole vähäinen ja EU-asetuksen terminologian vuoksi sen nimi ehdotetaan muutettavaksi käteisvarojen ilmoittamisrikkomukseksi.

6 Lausuntopalaute

Lausuntopalaute kohdistui pääasiassa 1. lakiehdotuksen väliaikaisesti haltuun otettujen käteisvarojen kohtelua koskevien säännösten tarkkuuteen ja riittävyys, ehdotettuihin seuraamussäännöksiin ja varsinkin niiden väliseen suhteeseen sekä 11 §:n tietojen luovuttamiseen. Oikeusministeriön lausuntoa, jossa tarkasteltiin esitysluonnosta laajemmin, käsitellään lopuksi erikseen.

Tulli ja Keskusrikospoliisi arvioivat ilmoittamisrikkomuksesta annettavan seuraamuksen ja virhemaksun välistä oikeasuhtaisuutta. Niiden käsityksen mukaan tähän mennessä ilmoittamatta jättämisestä annetut sanktiot ovat olleet sangen lieviä, euromäärältään vähäisiä sakkorangaistuksia. Ehdotettuja seuraamuksia koskevien säännösehdotusten valmistelussa vaihtoehtoisia ratkaisutapoja on samasta näkökulmasta arvioitu esityksen yleisperusteluiden muita toteuttamismahdollisuuksia selostavassa jaksossa. Lausuntojen ei katsottu tuoneen esiin mitään uutta, jota ei olisi valmistelussa jo otettu huomioon.

Poliisihallitus ja Keskusrikospoliisi pitivät tärkeänä lakiehdotuksen 11 §:n mahdollistamaa käteisvarailmoitusten tietojen luovuttamista rikollisen toiminnan estämiseksi ja torjumiseksi. Poliisihallitus esitti harkittavaksi, tulisiko EU-asetuksen 13 artiklan 2 kohdan suomenkieliseen sanamuotoon perustuvan pykäläluonnoksen terminologiaa tietojen luovuttamisesta rikosten estämiseksi ja torjumiseksi yhtenäistää poliisin tiedonsaantioikeutta koskevan muun lainsäädännön kanssa siten, että tiedot voitaisiin luovuttaa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi. Ehdotus toteutettiin jatkovalmistelussa. Sille löytyi tukea myös EU-asetuksen 13 artiklan 2 kohdan muista kieliversioista. Esimerkiksi ruotsinkielinen säännös kuuluu seuraavasti: ”Behandlingen av personuppgifter på grundval av denna förordning ska endast ske i syfte att förebygga, förhindra och bekämpa brottsliga handlingar.” Molemmat poliisivirastot katsoivat myös, että poliisin tulisi saada tiedot teknisellä käyttöyhteydellä. Ehdotuksen katsottiin jatkovalmistelussa kuitenkin olevan EU-asetuksen 13 artiklan 3 kohdan vastaista, koska siinä säädetään seuraavasti: ”Vain asianmukaisesti valtuutetulla toimivaltaisten viranomaisten henkilöstöllä voi olla pääsy 3 ja 4 artiklan, 5 artiklan 3 kohdan ja 6 artiklan nojalla saatuihin henkilötietoihin.” Poliisi olisi lakiehdotuksen mukaan EU-asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen vain hoitaessaan tullitehtäviä. Tietojen antaminen Keskusrikospoliisiin sijoitetulle rahanpesun selvittelykeskukselle on säädetty EU-asetuksen 9 artiklassa.

Finanssivalvonta esitti lausunnossaan lakiluonnosta täydennettäväksi siten, että käteisvaroja koskevien ilmoitusten tietoja voitaisiin luovuttaa 11 §:ssä säädettyä esitetyn lisäksi Finanssivalvonnalle, jos ne ovat tarpeen Finanssivalvonnan suorittaessa sille rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (444/2017) ja Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008) säädettyjä tehtäviä ja tiedot ovat tarpeen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Myös Tulli esitti, että tietoja olisi tarpeen voida luovuttaa myös valvontaviranomaisille. Tullin näkemyksen mukaan käsite ”torjunta” kattaisi paitsi rikosten estämisen, paljastamisen ja selvittämisen myös rikolliseen toimintaan puuttumisen.

Lakiehdotuksen 11 §:ssä ei oteta kantaa, mille viranomaisille käteisvarailmoitusten tietoja saa luovuttaa, vaan siinä ehdotetaan säädettyä, mihin tarkoitukseen tietoja saa luovuttaa. EU-asetuksen suomenkielisen sanamuodon mukaan tietoja saa käsitellä rikollisen toiminnan estämiseksi ja torjumiseksi. Englanninkielisen EU-asetuksen 13 artiklan 2 kohta kuuluu seuraavasti: ”The processing of personal data on the basis of this Regulation shall take place only for the purposes of the prevention and fight against criminal activities.” Kieliversioista riippumatta tietojen käsittelyn ja siten myös luovuttamisen tavoitteena on oltava rikolliseen toimintaan puuttuminen. Kun tietojen luovuttaminen näin ollen edellyttää epäilyä rikollisesta toiminnasta, esityksen valmistelussa on katsottu, ettei tietoja voi esittää luovutettavaksi valvontatehtäviin, koska valvonnan edellytyksenä ei ole epäily rikollisesta toiminnasta, vaan sitä tehdään lakien noudattamisen varmistamiseksi.

Oikeusministeriö esitti lausunnossaan useita täsmennyksiä ja lisäyksiä huomioitavaksi sekä 1. lakiehdotukseen että perusteluihin. Jatkovalmistelussa tehtiin lakiluonnokseen seuraavat muutokset.

Tullille 3 §:n 3 momentissa ehdotettavaa määräyksenantovaltaa rajattiin täsmällisemmäksi ja myös säännöksen suhdetta perustuslakiin (731/1999) käsiteltiin perusteluissa. Ehdotettavan 4 §:n todisteellista tiedoksiantoa koskevaa sääntelyä täydennettiin viittaamalla, että menettelyyn sovelletaan hallintolain 60 §:ää. Lakiehdotuksen 5 §:ää täydennettiin perustuslain laillisuusperiaatteen vuoksi, jotta EU-asetuksen 6 artiklassa jo säädetty toimivalta käyttää tarkastustoimivaltuuksia myös tapauksiin, joissa selvitettävien käteisvarojen kynnysarvo alittuu, mutta joissa epäillään rikollista toimintaa, tulee sisällytetyksi kansalliseen lakiin. Lain johdonmukaisuuden parantamiseksi oikeusministeriö ehdotti käteisvarojen väliaikaisen haltuunoton kestoa koskevien säännösten sijoittamista 9 §:n sijasta 7 §:ään, mikä toteutettiin. Sanktioiden osalta lisättiin

käteisvarojen ilmoitusrikkomusta koskevaan 12 §:ään rangaistavuuden edellytykseksi, että teko ei ole vähäinen. Virhemaksua koskevaan 13 §:ään otettiin säännökset sanktion täytäntöönpanosta ja sen määräämisoikeuden vanhentumisesta sekä säännös, että virhemaksu määrätään maksettavaksi valtiolle. Pykälän perusteluissa huomioitiin, että hallinnollisen sanktion määräämismenettelyssä noudatetaan pääsääntöisesti hallintolakia. Oikeusministeriön lausunnon johdosta otettiin lakiehdotukseen muutoksenhakua koskeva 14 §.

Oikeusministeriön lausunnon johdosta tehtiin perusteluissa tarkemmin selkoa perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn kansallisen liikkumavaran käytöstä. Säättämisyjärjestysperusteluihin otettiin käsiteltäväksi lakiehdotuksen 11 §, joka sisältää kansallisen liikkumavaran säännöksen asetuksen mukaisesti käsiteltävien henkilötietojen luovuttamisesta rahanpesudirektiivissä tarkoitetun rikollisen toiminnan ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Huomioitiin myös, että säännöstä on arvioitava henkilötietojen suojan kannalta ja, että perustuslakivaliokunta on korostanut, että kansallisen erityislainsäädännön säätäminen tulisi varata vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi perustuslain mukaisella tavalla. Lisäksi tehtiin selkoa ehdotetun säännöksen suhteesta tietosuojan yleislainsäädäntöön huomioiden myös, että tietoja luovutettaisiin tietosuoja-asetuksen soveltamisalasta rikosasioiden tietosuojadirektiivin (EU) 680/2016 soveltamisalalle.

Lisäksi säännöskohtaisissa perusteluissa tarkasteltiin erillään kulkevien käteisvarojen haltuun ottamisesta annettavaa hallintopäätöstä ja sitä, miltä tahoilta tiedonantoilmoitusta voidaan pyytää. Säännöskohtaisiin perusteluihin lisättiin, etteivät 11 §:n nojalla luovutettavat henkilötiedot ole erityisiin henkilötietoryhmiin lukeutuvaa käsittelyä.

7 Säännöskohtaiset perustelut

Laki Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta

1 §. Lain tarkoitus. Pykälän mukaan laki sisältäisi unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1672 täsmentävät ja täydentävät säännökset.

2 §. Toimivaltainen viranomainen. Pykälässä määriteltäisiin asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla toimivaltaiset viranomaiset Suomessa. Ensisijainen asetusta soveltava viranomainen olisi Tulli, joka valvoo myös unionin tullialueen ja sen ulkopuolisten kolmansien maiden välistä tavaraliikennettä tullialueen ulkorajalla. Poliisi ja Rajavartiolaitos olisivat myös toimivaltaisia viranomaisia silloin, kun ne hoitavat tullitehtäviä.

Rajanylityspaikoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta niillä annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n muuttamisesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (2/2019) säädetään rajatarkastustehtävien jakamisesta Rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken. Asetuksen 10 §:n 1 momentin mukaan poliisi huolehtii lentoliikenteen rajatarkastuksista Hallin, Jyväskylän, Kuopion ja Tampere-Pirkkalan lentoasemilla. Asetuksen 10 §:n 2 momentin mukaan Tulli huolehtii kalastus- ja lastialusten rajatarkastuksista satamissa lukuun ottamatta Lappeenrannan, Nuijamaan ja Taalintehtaan satamia sekä Rajavartiolaitoksen ohella tavaraliikenteen rajatarkastuksista Imatran, Nuijamaan ja Vaalimaan rajanylityspaikoilla ja 10 §:n 3 momentin mukaan Rajavartiolaitos huolehtii muista rajatarkastuksista asetuksen 5, 6 ja 8 §:ssä mainituilla rajanylityspaikoilla. Lisäksi asetuksen 10 §:n 4 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken voidaan sopia tilapäisistä poikkeuksista rajatarkastusvastuussa. Edellä mainituista

rajanylityspaikoista osa on sellaisia, joissa Tulli ei ole järjestänyt tullivalvontaa ja joissa mahdollisista tullitehtävistä huolehtii poliisi.

Rajavartiolain (578/2005) 24 §:n 1 momentin nojalla Rajavartiolaitos suorittaa tullivalvontaa valtakunnan rajoilla ja niillä rajanylityspaikoilla, joilla Tulli ei ole järjestänyt tullivalvontaa. Lisäksi lain 24 §:n 2 momentin nojalla Rajavartiolaitos voi päällystään kuuluvan tullimiehen pyynnöstä suorittaa henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön kohdistuvaa tullivalvontaa myös sellaisella rajanylityspaikalla, jossa Tulli muutoin huolehtii tullivalvonnasta. Esimerkiksi pohjoisilla maarajoilla Tulli ja Rajavartiolaitos ovat sopineet resurssiensa käytön tehostamiseksi viranomaisyhteistyöstä, jonka puitteissa ne voivat rajanylityspaikoilla suorittaa vastavuoroisesti rajatarkastus- ja tullitehtäviä toistensa lukuun.

Asetuksen 13 artiklan 1 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on toimittava 3 ja 4 artiklan, 5 artiklan 3 kohdan ja 6 artiklan nojalla saamiensa henkilötietojen rekisterinpitäjinä. Näin ollen Tulli, mutta myös poliisi ja Rajavartiolaitos toimisivat rekisterinpitäjinä hoitaessaan tullitehtäviä ja käsitellessään tietoja asetuksessa ja ehdotetussa laissa säädetyllä tavalla. Kysymyksessä ei kuitenkaan ole yhteisrekisterinpito, vaan kukin toimivaltainen viranomainen toimisi rekisterinpitäjänä suorittamassaan käsittelyssä.

3 §. Mukana olevien käteisvarojen ilmoitusmenettely. Pykälässä viitattaisiin asetuksen 3 artiklassa säädettyyn henkilön mukana kulkevien käteisvarojen ilmoitusmenettelyyn toimivaltaiselle viranomaiselle. Ilmoitusvelvollisuus koskisi sellaisia käteisvarojen kuljettajia, jotka kuljettavat vähintään 10 000 euron käteisvaroja mukanaan unioniin tai sieltä pois. Käteisvarat tulee antaa toimivaltaisten viranomaisten saataville tarkastettaviksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, mitä käteisvaroilla tarkoitetaan viittaamalla asetuksen 2 artiklan 1 kohtaan.

Voimassa olevan lain 3 §:n 2 momentin mukaan Tulli voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen muodosta, ilmoituksen antamisen paikasta ja muusta ilmoittamismenettelystä. Asetuksen 3 artiklan 3 kohdassa säädetään, että mukana kulkevien käteisvarojen ilmoituksen tiedot on annettava kirjallisina tai sähköisesti asetuksen 16 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua ilmoituslomaketta käyttäen, joten ilmoituksen muodosta säädetään EU-sääntelyllä. Tullille esitetään 3 momentissa toimivaltaa antaa tarkempia määräyksiä kirjallisen ilmoituksen antamispaikasta ja sähköisen ilmoituksen asianmukaisesta antamistavasta. Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

4 §. Erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuudesta ilmoittaminen. Pykälässä tarkoitetaan asetuksen 4 artiklassa säädettyä tiedonantovelvollisuutta. Kun kyse on vähintään 10 000 euron määräisestä erillään kulkevien käteisvarojen siirroista, esimerkiksi postipaketeissa, kuriirilähetyksissä, erillään kulkevissa matkatavaroissa tai konttirahdissa unioniin saapuvista tai sieltä poistuvista käteisvaroista, toimivaltaisilla viranomaisilla olisi oltava valtuudet vaatia lähettäjää tai vastaanottajaa tai niiden edustajaa antamaan tiedonantoilmoituksen kansallisten menettelyjen mukaisesti.

Kun unioniin saapuu tai sieltä poistuu erillään kulkevia käteisvaroja vähintään 10 000 euron arvosta, toimivaltaiset viranomaiset, joiden kautta käteisvarat saapuvat tai poistuvat unionista, voisivat vaatia tapauksen mukaan joko käteisvarojen lähettäjää tai vastaanottajaa tai niiden

edustajaa antamaan tiedonantoilmoituksen 30 päivän määräajan kuluessa vaatimuksen tiedoksisuudesta. Vaatiessaan tiedonantovelvollisuuden täyttämistä säännöksen nojalla toimivaltainen viranomainen noudattaisi hallintolain (434/2003) 60 §:n säännöksiä todisteellisesta tiedonannosta. Tiedonantovelvollisuudesta tulisi ilmoittaa todistettavasti, koska asetus edellyttää, että velvollisuuden laiminlyönnistä on otettava käyttöön seuraamukset. Pykälän mukaan päätöksessä olisi mainittava tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä säädetystä seuraamuksista.

Asetuksen 4 artiklan mukaan toimivaltaiset viranomaiset voivat ottaa käteisvarat haltuun, kunnes lähettäjä tai vastaanottaja tai niiden edustaja antaa tiedonantoilmoituksen. Erillään kulkevia käteisvaroja koskevaa tiedonantovelvollisuutta ei katsota täytetyksi, jos ilmoitusta ei ole annettu ennen määräajan päättymistä, annetut tiedot ovat virheelliset tai puutteelliset tai käteisvaroja ei ole asetettu saataville tarkastusta varten.

5 §. Tarkastusvaltuudet henkilön pysäyttämiseksi ja tarkastamiseksi. Pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin tarkastustoimivaltuuksista vastaavasti kuin voimassa olevan käteisrahan valvontaa koskevan lain 5 §:n 1 ja 2 momentissa. Ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkastamiseksi toimivaltaisella viranomaisella olisi oikeus pysäyttää henkilö ja tarkastaa hänen päällysvaatteensa ja matkatavaransa, kun hän saapuu unioniin tai lähtee unionista, sekä pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo.

Ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkastamiseksi toimivaltaisella viranomaisella olisi oikeus toimittaa myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilöntarkastus, jos henkilöä todennäköisin syin epäillään asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä. Toimenpiteestä päättäisi tullimies, jolla on oikeus päättää tullilain 18 §:n 3 momentissa tarkoitettua henkilöntarkastuksesta, päällystään kuuluva poliisimies taikka pidättämiseen oikeutettu Rajavartiolaitoksen virkamies tai vähintään majurin arvoinen rajavartiomies.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säädettäväksi, että toimivaltainen viranomainen voisi käyttää edellä 1 ja 2 momentin mukaisia valtuuksia asetuksen 6 artiklaa soveltaessaan. Asetuksen 5 artiklan 5 kohdan mukaan toimivaltaiset viranomaiset voivat käyttää kansallisessa lainsäädännössä myönnettyjä valtuuksia myös silloin, kun on kyse 10 000 euron raja-arvon alittavista käteisvaroista, joiden epäillään olevan yhteydessä rahanpesudirektiivissä tarkoitettuun rikolliseen toimintaan. Koska viranomaisten toimivaltuuksien tulee perustua nimenomaisiin toimivaltasäännöksiin, perustuslain laillisuusperiaatteen ja sääntelyn selkeyden vuoksi on perusteltua, että esityksessä olisi nimenomainen säännös toimivaltuuksien soveltamisesta myös kynnysarvon alittaviin tapauksiin, joissa epäillään rikollista toimintaa.

Pykälän 4 momentti edellyttäisi tarkastusten tekemiseltä hienotunteisuutta sekä tarpeettoman haitan tai vahingon välttämistä henkilölle tai tämän omaisuudelle. Pykälän 2 momentissa tarkoitetuista tarkastuksista tulisi laatia pöytäkirja. Lisäksi henkilöön kohdistuvaa etsintää toimitettaessa olisi noudatettava pakkokeinolaissa (806/2011) säädettyjä menettelyjä. Pakkokeinolaissa on säädetty edellytyksistä tarkastustiloille, terveydenhuollon ammattihenkilöiden suorittamasta etsinnästä ja tarkastuksen suorittajan sukupuolesta.

6 §. Erillään kulkevien käteisvarojen tarkastusvaltuudet. Pykälässä säädettäisiin tarkastusvaltuuksista, jotta voitaisiin löytää asetuksen 4 artiklan ja 6 artiklan 2 kohdan mukaisia erillään, esimerkiksi kuriirilähetyksinä tai rahdin seassa, kulkevia käteisvaroja. Asetuksen 4 artiklassa ja 6 artiklan 2 kohdassa säädetyn erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuuden täytäntöön panemiseksi toimivaltaisilla viranomaisilla olisi oikeus tehdä tarkastuksia kaikille läheyksille, säiliöille tai kulkuvälineille, joissa voi olla erillään kulkevia käteisvaroja. Pykälän mukaan tarkastukset tehtäisiin tullilain 8 §:ssä säädetyn tavaran ja asiakirjojen tarkastamiseen ja

13 §:ssä säädetyn kulkuneuvon pysäyttämiseen ja tarkastamiseen soveltuvilla toimivaltuuksilla sekä pykälissä säädettyjen edellytysten mukaisesti.

7 §. Käteisvarojen väliaikainen haltuunotto. Pykälässä säädettäisiin toimivaltaisille viranomaisille valtuudet ottaa käteisvarat väliaikaisesti haltuun tilanteissa, joissa käteisvaroja koskevaa ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuutta ei ole täytetty tai käteisvarojen määrästä riippumatta tilanteissa, joissa on saatu viitteitä yhteydestä rikoslain 34 a luvussa tarkoitettuun terrorismirikokseen, huumausainerikokseen, lahjuksen antamiseen ja ottamiseen, lahjomiseen tai lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa taikka muuhun rikokseen, josta voi enimmillään seurata yli yhden vuoden vankeusrangaistus tai rikokseen, joka on tehty tai tehdään osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Väliaikainen haltuunotto voidaan tällöin tehdä sen selvittämiseksi, onko käteisvaroihin syytä puuttua muun lainsäädännön nojalla.

Asetuksen 7 artiklan mukaan käteisvarat voidaan riippumatta niiden määrästä ottaa väliaikaisesti haltuun kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjä noudattaen, jos on saatu viitteitä käteisvarojen yhteydestä rikolliseen toimintaan. Asetuksen 2 artiklan 1 kohdan j alakohdan mukaan rikollisella toiminnalla tarkoitetaan asetuksessa kaikkia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta annetun direktiivin (EU) 2015/849 3 artiklan 4 kohdassa lueteltuja toimintoja rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen. Ehdotetussa pykälässä on tarkoitettu ehdottaa säädettäväksi kansallisen lainsäädännön mukaiset rikokset, jotka sanottu määritelmä kattaa.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi nykyllä lainsäädäntöä pidemmästä käteisvarojen väliaikaisen haltuunoton enimmäiskestosta. Momentin mukaan väliaikainen haltuunotto saisi kestää asetuksessa säädetyn enimmäisajan eli 30 päivää, kun voimassa olevan käteisrahan valvontalain nojalla käteisvarojen palauttamisen on tapahduttava viimeistään viiden arkipäivän kulluttua haltuunotosta. Voimassa olevassa rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa on säädetty rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevälle päällystön kuuluvalla poliisimiehelle mahdollisuus antaa tulliviranomaiselle täytäntöön pantavaksi määräys pidättää tullitoimenpiteen ja rajavartiolaitoksen viranomaiselle määräys pidättää rajatarkastuksen tai rajavalvonnan yhteydessä tavatut varat enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Nykyinen lainsäädäntökin mahdollistaa viisi arkipäivää kestäneen väliaikaisen haltuunoton jälkeen pidättää käteisvarat rahanpesunselvittelykeskuksen määräyksellä vielä kymmeneksi arkipäiväksi. Viikonloput mukaan lukien enimmäiskesto voisi olla 21 päivää. Väliaikaisen haltuunoton enimmäisajaksi esitetään asetuksessa säädettyä enimmäisaikaa myös, koska EU-asetus sisältää mahdollisuuden edellytysten täytyessä jatkaa väliaikaista haltuunottoa enintään 90 päivään asetuksessa säädettyjen edellytysten täytyessä. Lyhyemmän kuin 30 päivän enimmäisajan säätäminen vaikuttaisi niin, että tarve tehdä väliaikaisen haltuunoton jatkamispäätöksiä olisi omiaan kasvamaan.

Pykälän 4 momentin mukaan väliaikaisesti haltuun otetut käteisvarat on vapautettava viipymättä henkilölle, jolta ne oli otettu, kun väliaikaisen haltuunoton perusteet ovat lakanneet tai haltuunoton säädetty enimmäisajat täytyvät eikä muun lain nojalla ole perusteita haltuunottoon.

8 §. Menettely haltuunotosta päätettäessä. Pykälässä säädettäisiin, että väliaikaisesta haltuunotosta päättäisi tullimies, jolla on oikeus päättää tullilain 18 §:n 3 momentissa tarkoitettua hen-

kilöntarkastuksesta, päällystöön kuuluva poliisimies taikka pidättämiseen oikeutettu Rajavartiolaitoksen virkamies tai vähintään majurin arvoinen rajavartiomies. Pykälä vastaisi voimassa olevaa sääntelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelystä tilanteissa, jossa väliaikaista haltuunottoa olisi tarve jatkaa asetuksen mukaisesti. Pykälän 2 momentin mukaan päätöksen väliaikaisen haltuunoton jatkamisesta voisi tehdä Tullissa tullitoimipaikan päällikkö, valtioneuvoston asetuksessa poliisista (1080/2013) tarkoitettu päällystöön kuuluva poliisimies tai Rajavartiolaitoksen tutkin-
nanjohtaja.

Sille, jolta otetaan väliaikaisesti haltuun käteisvaroja, on annettava hallinnollinen valituskelpoinen päätös haltuunotosta ja haltuunoton jatkamisesta. Toimivaltaisen viranomaisen on pidettävä kirjaa haltuun otetuista käteisvaroista.

Kun kyse on erillään kulkevien käteisvarojen haltuunotosta, annetaan hallintopäätös taholle, jolta viranomainen on vaatinut tiedonantoilmoitusta. Asetuksen mukaan ilmoitusta voidaan vaatia tapauksen mukaan joko käteisvarojen lähettäjältä, vastaanottajalta tai niiden edustajalta. Läh-
tökohtaisesti vaatimus ja hallintopäätös annettaisiin Suomessa olevalle taholle. On kuitenkin mahdollista, että se joudutaan antamaan ulkomaiselle taholle, esimerkiksi tilanteessa, jossa lähettäjäksi, vastaanottajaksi tai edustajaksi on ilmoitettu taho, joka kuitenkaan ei ole totuuden mukainen.

9 §. Käteisvarojen palauttaminen. Väliaikaisesta haltuunotosta vapautettavat käteisvarat on asetettava asianosaisen saataville tai palautettava hänelle siten kuin asianomainen henkilö ja toimivaltainen viranomainen erikseen sopivat. Lisäksi säädettäisiin vastaavasti kuin nykyisessä laissa toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuudesta vapauttamisen sijasta, jos se ei ole käytännön syistä mahdollista, tallettaa sellaiset käteisvarat, joihin soveltuu rahan, arvo-osuuksien, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta annettu laki (281/1931), siten kuin sanotussa laissa säädetään. Tallettaminen tehdään sille aluehallintovirastolle, jonka toimialueella käteisraha on haltuun otettu. Tallettaminen on kuitenkin mahdollista vain mainitun lain soveltamisalaan kuuluville varoille.

10 §. Valuutan muuntokurssit. Pykälä vastaa nykyisen lain 4 §:ää. Pykälässä säädettäisiin ulkomaan valuutassa kuljetettavan ja ilmoitettavan käteisrahan euroiksi muuntamisessa käytettävästä muuntokurssista. Ulkomaan valuutassa maahantuodun tai maasta vietävän käteisrahan euroiksi muuntamisessa käytetään unionin tullikoodeksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 952/2013 53 artiklan 1 kohdan mukaisesti julkaistuja valuutan muuntokursseja.

11 §. Tietojen luovuttaminen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä laajemmalle tietojen luovuttamiselle kuin mitä asetuksen 9—11 artiklassa on säädetty. Asetuksen mukaan tämä edellyttää, että asiasta on säädetty kansallisessa lainsäädännössä. Asetuksen 13 artiklan 2 kohdan mukaan asetuksen mukaisen henkilötietojen käsittelyn on tapahduttava ainoastaan rahanpesudirektiivissä tarkoitettujen rikollisen toiminnan estämiseksi ja torjumiseksi. Asetuksen johdantokappaleen 33 mukaan jäsenvaltioiden olisi käsiteltävä henkilötietoja ainoastaan sellaisella tavalla, joka on asetuksen tarkoitusten mukainen. Asetuksen tarkoituksesta on sanottu asetuksen johdantokappaleen 7 kohdassa, että asetuksessa olisi otettava huomioon ja vahvistettava säännöstö, joka rahanpesun ja erityisesti sen kansallisessa lainsäädännössä määriteltyjen esirikosten, kuten verorikosten, ja terrorismin rahoituksen estämisen lisäksi helpottaa direktiivissä (EU) 2015/849 määritellyn rikollisen toiminnan estämistä, paljastamista ja tutkimista. Pykälässä on siten tarkoitettu ehdottaa säädet-

täväksi, että käteisvaroja koskevien ilmoitusten tietoja voitaisiin luovuttaa kansallisille viranomaisille rahanpesudirektiivin tarkoittaman rikollisen toiminnan ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että tietoja voitaisiin luovuttaa vain rikoslain 34 a luvussa tarkoitettujen terrorismirikoksen, huumausainerikoksen, lahjuksen antamisen tai ottamisen, lahjomisen tai lahjuksen ottamisen elinkeinotoiminnassa taikka muun rikoksen, josta voi enimmillään seurata yli yhden vuoden vankeusrangaistus, tai rikoksen, joka on tehty tai tehdään osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Käteisvarojenvalvonta on EU-oikeuden valossa henkilötietojen käsittelyn osalta hallinnollista toimintaa. Asetuksen mukainen henkilötietojen käsittely kuuluu siten EU:n yleisen tietosuojasetuksen (EU) 679/2016 soveltamisalaan. Ehdotetun 11 §:n nojalla käteisrahavalvonnan tietoja voitaisiin luovuttaa rikosasioissa toimivaltaiselle viranomaiselle, jolloin henkilötietojen käsittely siirtyy rikosasioiden tietosuojadirektiivin piiriin, joka on täytäntöönpanu rikosasioiden tietosuojalailla (1054/2018) sekä viranomaiskohtaisilla, kuten poliisia, Tullia ja Rajavartiolaitosta koskevilla laeilla.

Kun käsittelyn tarkoitus muuttuu EU-tietosuojan soveltamisalalta rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalalle (toisin sanoen hallinnollisesta rikosoikeudelliseksi), tulee rekisterinpitäjällä olla jokin EU tietosuojasetuksen 6 artiklan 4 kohdassa mainittu oikeusperuste tiedon luovuttamiseksi. Tällainen voi olla esimerkiksi rekisterinpitäjän lakisääteinen velvoite. Rekisterinpitäjän luovuttaessa tietoja esitetyn 11 §:n nojalla käsittelyn lainmukaisuus perustuu nimenomaan rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteeseen (6 artikla 1 kohta c alakohta). Rekisterinpitäjän, jolle tiedot luovutetaan rikollisen toiminnan ennalta estämisen, paljastamisen ja tutkimisen käyttötarkoitukseen, käsittelyn lainmukaisuus eli oikeusperusta johdetaan rikosasioiden tietosuojadirektiivin 8 artiklan mukaisesti henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä koskevasta laista. Lain 4 § mukaan henkilötietoja saa käsitellä vain, jos se on tarpeen laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyin 1 §:n 1 tai 2 momentin alaan kuuluvan tehtävän suorittamiseksi, kuten poliisin suorittamaan esitutkintaan ja rikostiedustelutoimintaan.

Henkilötietojen käsittelyn kohdistuessa yleisen tietosuojasetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin tulee henkilötietojen käsittelyssä täyttyä jokin 9 artiklan 2 kohdassa luetelluista tilanteista. Asetuksen 3—6 artiklassa säädetään tiedoista, jotka kuuluisivat ehdotetun tiedonsaantioikeuden piiriin. Tietoihin ei sisälly erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja.

12 §. Käteisvarojen ilmoittamisrikkomus. Pykälässä säädettäisiin seuraamuksesta, jota sovelletaan, jos asetuksen 3 artiklassa säädettyä mukana kulkevien käteisvarojen ilmoitusvelvollisuutta ei ole täytetty. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin rangaistavaksi käteisvarojen ilmoittamisrikkomus, johon syyllistyisi se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö asetuksen 3 artiklassa säädetyin ilmoittamisvelvollisuuden tai antaa ilmoituksen vaillinaisena tai virheellisenä. Käteisvarojen ilmoittamisrikkomuksesta määrättäisiin sakkorangaistus kuten tullilain 99 §:ssä säädetyistä tullirikkomuksista, jossa on kyse muun muassa erilaisista tullilainsäädännön mukaisten ilmoittamisvelvollisuuksien laiminlyönneistä.

Käteisvarojen ilmoittamisrikkomuksesta tuomitsemisen edellytyksenä olisi, ettei teko olisi vähäinen. Esimerkkinä tällaisesta teosta voisi mainita vähäiset vaillinaisuudet annetussa ilmoituksessa. Tältä osin esitetään muutosta nykyiseen sääntelyyn, jossa vastaavaa rikkomuksen tunnusmerkistöön sisällytettyä teon rangaistavuuden kynnystä ole. Kriminalisoimatta jättämistä pidetään perustellumpana kuin mahdollisuutta toimenpiteistä luopumiseen siten kuin siitä erikseen säädetään teon ollessa vain vähäinen.

Käteisvarojen ilmoitusrikkomuksesta tuomitsemisen edellytyksenä olisi myös, ettei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Rangaistussäännöksen toissijaisuus olisi tarpeen todeta, koska käteisvarojen ilmoittamisvelvollisuuden rikkominen voisi joissakin tapauksessa tulla rangaistavaksi ankaramman rangaistussäännöksen nojalla. Väärien tai puutteellisten tietojen antaminen käteisvarailmoituksessa voisi tulla rangaistavaksi rikoslain 16 luvun 5 §:ssä tarkoitetun väärän henkilötiedon antamista tai saman luvun 8 §:ssä tarkoitetun väärän todistuksen antamista viranomaiselle koskevien rangaistussäännösten nojalla. Näistä teoista tuomitaan rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Käteisvarojen ilmoittamisvelvollisuuden rikkominen voi liittyä myös rikoslain 32 luvun 1 §:n kätkemisrikoksen tai 32 luvun 6 §:n rahanpesurikoksen tekemiseen. Tällaisessa tapauksessa sovellettaisiin ankarampia rangaistussäännöksiä, koska laiminlyönti tai väärien tai puutteellisten tietojen antaminen liittyisi olennaisena osana kysymyksessä olevien rikosten tekemiseen.

Tahalliseen vallinaisen tai virheellisen ilmoituksen antamiseen ei kuitenkaan ehdotuksen mukaan sovellettaisi rikoslain 16 luvun 8 §:ssä tarkoitettua väärän todistuksen antamisen rangaistussäännöstä. Ei olisi perusteltua, että tahallinen vaillinaisen tai virheellisen ilmoituksen antaminen olisi ankarammin rangaistavaa kuin tahallinen ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönti.

13 §. Virhemaksu. Pykälässä säädettäisiin seuraamuksesta, jota sovelletaan, jos tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tai antaa vaillinaisena tai virheellisenä 4 §:ssä tarkoitetun tiedon ilmoituksen. Ilmoitusvelvollisuus tulee täyttää 30 päivän kuluessa siitä, kun toimivaltaisen viranomaisen vaatimus on saatu tiedoksi. EU-asetuksen mukaan velvollisuuden täyttämiseksi asetettavien seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Pykälän mukaan Tulli olisi yksinomainen viranomainen, joka voisi määrätä virhemaksun, koska pääsääntöisesti Tulli valvoo tavarankuljetuksia. Virhemaksu voitaisiin määrätä, jos velvoitetta ei ole asianmukaisesti täytetty 30 päivän kuluessa siitä, kun vaatimus on 4 §:n mukaisesti saatu tiedoksi. Tulli voisi määrätä vähintään 50 ja enintään 15 000 euron virhemaksun. Ottaen huomioon, että virhemaksu on mahdollista määrätä luonnollisen henkilön lisäksi oikeushenkilölle, on nähty tarpeelliseksi esittää virhemaksun enimmäismäärä riittävän korkeaksi, jotta se olisi riittävän vaikuttava myös oikeushenkilölle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että virhemaksun määrä perustuu kokonaisarviointiin. Määrää arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn moitittavuus ja toistuvuus sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon menettelyllä tavoiteltu hyöty, jos se on määritettävissä, sekä tekijän yhteistyö Tullin kanssa asian selvittämiseksi. Hallinnollisen sanktion määräämismenettelyssä noudatetaan pääsääntöisesti hallintolakia, joka sisältää perustuslain 21 §:n kannalta keskeiset hyvää hallintoa koskevat perussäännökset ja ennakkollista oikeusturvaa korostavat menettelysäännökset.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, milloin virhemaksu tulee jättää määräämättä. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi, jos ilmoitus on annettu määräajan jälkeen ja teko on ilmeisesti johdunut anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta tai ajattelemattomuudesta taikka jos seuraamuksen määrääminen muusta syystä olisi ilmeisen kohtuutonta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin virhemaksun määräämisoikeuden vanhentumisesta. Vanhentumisaika olisi kaksi vuotta, jolloin se vastaisi käteisvarojen ilmoittamisrikkomuksesta tuomitettavan sakon vanhentumisaikaa. Virhemaksun vanhentuminen lasketaan tiedonantoilmoituksen antamisen määräajan päättymisestä. Viivästyskorkoa myöhästyneestä virhemaksun suorittamisesta ei katsota tarpeelliseksi säätää.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että virhemaksu määrätään maksettavaksi valtiolle. Virhemaksun perintään sovellettaisiin, mitä tullilaissa tullivelan perinnästä säädetään. Näin on tullilain 75 §:n 2 momentissa säädetty myös tullilaissa säädetyistä hallinnollisista seuraamuksista. Virhemaksun perintään sovellettaisiin tätä kautta verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettua lakia (706/2007). Kyseisestä laista poikkeavasti esitetään säädettäväksi, että virhemaksun perintä edellyttää päätöksen lainvoimaisuutta.

14 §. Virhemaksun toissijaisuus. Pykälän tarkoituksena on huomioida kaksoisrangaistavuuden kielto, ettei samasta teosta voida määrätä useampia rangaistusluonteisia seuraamuksia. Pykälän nojalla virhemaksu olisi toissijainen siten, ettei sitä voisi määrätä sille, jota epäillään samoja käteisvaroja koskevasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa viireillä olevassa rikosasiassa. Jos henkilölle on määrätty virhemaksu ja hänet myöhemmin tuomitaan rangaistukseen samoja käteisvaroja koskevan ennen virhemaksun määräämisen edellytysten täyttymistä tehdyn rikoksen vuoksi, Tullin on poistettava virhemaksu pykälän 2 momentin nojalla.

15 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta toimivaltaisten viranomaisten ehdotetun lain nojalla tekemiin hallintopäätöksiin. Säännös ei koskisi muutoksenhakua käteisvarojen ilmoittamisrikkomuksesta annettuun sakkoon. Ensimmäisen momentin mukaan Tullin antamiin hallintopäätöksiin voitaisiin hakea muutosta noudattaen, mitä tullilaissa säädetään. Tullilain 88 §:n mukaan Tullin päätökseen saa hakea oikaisua Tullilta ja 89 §:n mukaan oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen.

Muutoksenhakuun muiden toimivaltaisten viranomaisten eli poliisin ja Rajavartiolaitoksen antamiin hallintopäätöksiin ehdotetaan 2 momentissa sovellettavaksi hallintolain mukaista oikaisumenettelyä ja muutoksenhakua oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia (808/2019). Tällöin oikaisumenettely tulisi sovellettavaksi riippumatta siitä, mikä toimivaltainen viranomainen on päätöksen antanut. Koska muutoksenhakuja odotetaan tapahtuvan harvoin, ehdotetaan myös näiden viranomaisten oikaisupäätöksiä muutoksenhakutuomioistuimeksi Helsingin hallinto-oikeutta, mikä varmistaisi yhdenmukaisen soveltamiskäytännön.

16 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 3.6.2021, jolloin EU-asetus tulee sovellettavaksi. Lailla kumottaisiin Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annettu laki (653/2007).

Laki rikoslain 46 luvun 7 §:n muuttamisesta

46 luku **Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset**

7 §. Tulliselvitysrikos. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lakiteknistä muutosta. Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain (653/2007) sijasta viitattaisiin Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta esityksessä ehdotettavan lain käteisvarojen ilmoittamisrikkomukseen.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. Rahanpesun selvittelykeskuksen määräys liiketoimen keskeyttämisestä. Pykälän 4 momentin mukaan rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voi antaa tulliviranomaiselle täytäntöön pantavaksi määräyksen pidättää tullitoimenpiteen ja rajavirtioviranomaiselle määräyksen pidättää rajatarkastuksen tai rajavalvonnan yhteydessä

tavatut varat enintään kymmeneksi arkipäiväksi, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Pidätettävillä varoilla tarkoitetaan yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1889/2005 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua käteisrahaa sekä muuta irtainta omaisuutta, jolla on taloudellista arvoa. Momenttiin ehdotetaan lakiteknistä muutosta, jossa Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun asetuksen sijasta viitattaisiin unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamisesta annetun asetuksen mukaisiin käteisvaroihin.

8 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 3.6.2021, jolloin EU-asetus tulee sovellettavaksi.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ensimmäisen lakiehdotuksen 5 §:ään sisältyvää henkilöntarkastusta on arvioitava perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvatus henkilökohtaisen koskemattomuuden suojan kannalta. Samaan pykälään sisältyvää kulkuneuvojen pysäyttämistä ja tarkastamista koskevalla toimivallalla on merkitystä perustuslain 10 §:ssä turvatus kotirauhan kannalta. Lakiehdotuksen 7 §:ään sisältyvät säännökset käteisrahan väliaikaisesta haltuunotosta, mikä merkitsee puuttumista käteisrahan omistajan tai haltijan omaisuudensuojaan, joten asiaa on arvioitava perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvatus omaisuudensuojan kannalta. Lakiehdotuksen 11 § sisältää kansallisen liikku-mavaran säännöksen asetuksen mukaisesti käsiteltyjen henkilötietojen luovuttamisesta rahan-pesudirektiivissä tarkoitettua rikollisen toiminnan ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvit-tämiseksi. Säännöstä on arvioitava henkilötietojen suojan kannalta. Lakiehdotuksen 3 §:n 3 mo-mentissa ehdotetaan Tullille määräyksenantovaltuutta, jota on tarkasteltava perustuslain 80 §:n 2 momentin edellytysten näkökulmasta.

Henkilötietojen luovuttamista lukuun ottamatta samoja toimivaltoja koskevia säännöksiä sisäl-tyy myös voimassa olevaan käteisrahan valvonnasta annettuun lakiin, jota ei ole säädetty perus-tuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Vastaavanlaista sääntelyä on myös tullilaissa, joka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Tullilakia koskevassa lausunnossaan (PeVL 10/2016 vp, s. 2) perustuslakivaliokunta on lausunut, että perusoikeuksien rajoittamisen yleiset edellytykset koskevat ennen muuta vaatimusta säätää rajoituksesta lailla, rajoituksen tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä, rajoittamisen perusteena olevien syiden hyväksyttävyyttä, suhteellisuusvaatimuksen täyttymistä perusoikeutta rajoitettaessa, rajoitukseen liittyvien oi-keusturvajärjestelyjen riittävyttä ja rajoituksen ristiriidattomuutta Suomen kansainvälisten ih-misoikeusvelvoitteiden kanssa. Vaikka viranomaisen toiminnan päämäärien saavuttaminen on yleisen yhteiskunnallisen intressin kannalta tärkeää ja muodostaa siten sellaisen perusoikeus-järjestelmän kannalta hyväksyttävän syyn, joka valtiosääntöoikeudellisessa merkityksessä voi oikeuttaa perusoikeuden rajoittamisen, on sääntelyn merkityksessä perusoikeuden rajoittamista muidenkin yleisten rajoittamisedellytyksien oltava käsillä (PeVL 67/2010 vp, s. 3/I ja PeVL 5/1999 vp, s. 2/II).

Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momenttiin sisältyy säännös toimivaltaisen viranomaisen oikeudesta pysäyttää henkilö ja tarkastaa tämän päällysvaatteet ja matkatavarat hänen saapuessaan uni-onista tai lähtiessään unionista. Tarkastustoimivaltuuden käyttäminen ei edellytä konkreettista rikosepäilyä, vaan se on sidottu käteisvaroja koskevan ilmoittamisvelvollisuuden noudattami-sen tarkastamiseen. Ehdotetun 5 §:n 2 momentin mukaan ilmoittamisvelvollisuuden noudatta-misen tarkastamiseksi toimivaltaisella viranomaisella olisi oikeus toimittaa myös muu kuin

1 momentissa tarkoitettu henkilöntarkastus, jos henkilöä todennäköisin syin epäillään asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä. Vastaavanlainen tarkastus sen tarkastamiseksi, mitä henkilöllä on muuten kuin vaatteissaan yllään, saadaan tullilain 18 §:n 3 momentin mukaan tehdä henkilölle, jota epäillään todennäköisin syin rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Tarkastus saadaan tehdä esitutkintaa aloittamatta, joten kyseessä on hallinnollinen tarkastus. Tullin osalta lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin tarkastuksesta päättäisi sama virkamies kuin Tullilain 18 §:n 3 momentin mukaisesta tarkastuksesta. Ehdotetun lain 5 §:n 2 momentin mukaisen tarkastuksen edellytyksenä oleva kynnys vastaisi nykyisen käteisrahan valvonnasta annetun lain sääntelyä.

Lakiehdotuksen 5 §:n mukainen tarkastustoimivaltuus vastaisi perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetyn tullilain 18 §:ssä tarkoitettuja tavanomaisen tullivalvonnan yhteydessä käytettävissä olevia tarkastustoimivaltuuksia. Erona kuitenkin on, että ehdotetussa laissa kynnysenä henkilöntarkastuksen suorittamiselle sen selvittämiseksi, mitä henkilöllä on muuten kuin vaatteissaan yllään olisi, että henkilöä todennäköisin syin epäillään asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä, kun taas tullilain 18 §:n 3 momentissa kynnysenä on, että todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Ehdotetusta käteisvarojen ilmoittamisrikkomuksesta voi seurata vain sakkorangaistus. Käteisvaroja koskevan ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonta kuitenkin edellyttää, että esimerkiksi vaatteiden alle piilotetut setelit voidaan tarkastuksessa löytää.

Noudatettavia menettelyitä koskien lakiehdotuksen 5 §:n 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi tullilain 18 §:n 4 momenttia vastaava säännös henkilön tarkastuksen suorittamisessa noudatettavista periaatteista, kuten hienotunteisuudesta, sekä tarkastuksesta laadittavasta pöytäkirjasta. Momentin mukaan menettelyssä olisi lisäksi noudatettava pakkokeinolakia.

Lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin mukaan käteisvarojen ilmoittamista koskevan velvollisuuden tarkastamiseksi toimivaltainen viranomainen saa pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvon. Tarkastus voi kohdistua myös asumiseen käytettyyn kulkuneuvon. Tullilain 13 §:n 3 momentissa on säädetty tällaisen kulkuneuvon tarkastamisesta seuraavasti: ”Kulkuneuvossa olevat pysyväisluonteeseen asumiseen käytettävät tilat on kuitenkin oikeus tarkastaa vain Suomen tullialueelle tai siihen kuuluvan erityisen veroalueen alueelle saapumisen taikka sieltä poistumisen välittömässä yhteydessä tehtävässä tarkastuksessa.” Lausunnossaan (PEVL 10/2016 vp) perustuslakivaliokunta on todennut seuraavaa: ”Tullilakiehdotuksen 13 §:n 1 momentin mukaan tullimiehellä on oikeus pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo. Saman pykäläehdotuksen 3 momentin mukaan kulkuneuvossa olevat pysyväisluonteeseen asumiseen käytettävät tilat on kuitenkin oikeus tarkastaa vain Suomen tullialueelle saapumisen tai sieltä poistumisen välittömässä yhteydessä tehtävässä tarkastuksessa. Toimivaltuus on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan ja erityisesti sen 3 momentissa turvatun kotirauhan suojan kannalta. Perustuslakivaliokunta on katsonut mainitun laisten kulkuneuvojen ja niihin kuuluvien asuintilojen jäävän kotirauhan eräänlaiselle reuna-alueelle (PeVL 17/1998 vp, s. 4/II ja PeVL 8/1994 vp, s. 3—4). Tämän johdosta sääntely ei ole ongelmallinen perustuslain 10 §:n 3 momentin kannalta, vaikka kyse ei olekaan perusoikeussäännöksen edellyttämällä tavalla perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi toteutettavasta kotirauhan piiriin ulottuvasta toimenpiteestä.” Koska ehdotetulla kulkuneuvojen tarkastusta koskevalla toimivallalla valvottava käteisvarojen ilmoittamisvelvollisuus konkretisoituu vain unioniin saavuttaessa ja sieltä poistuttaessa, toimivaltuus on käytettävissä vain perustuslakivaliokunnan rajaamissa tilanteissa.

EU-asetuksen 7 artiklan mukaan toimivaltaiset viranomaiset voivat ottaa käteisvarat väliaikaisesti haltuun hallinnollisella päätöksellä kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä edellytyksiä noudattaen, jos mukana kulkevien käteisvarojen ilmoitusvelvollisuutta tai erillään kulkevien

käteisvarojen tiedonantovelvollisuutta ei ole täytetty. Lisäksi säädetään, että käteisvarat voidaan ottaa väliaikaisesti haltuun, jos on saatu viitteitä käteisvarojen yhteydestä asetuksessa tarkoitettuun rikolliseen toimintaan riippumatta niiden määrästä.

Esityksessä ehdotetaan väliaikaisen haltuunoton edellytyksiksi tarve selvittää, onko käteisrahaan syytä puuttua muun lainsäädännön nojalla, mikä vastaa nykyistä sääntelyä. Käytännössä kyse olisi pääasiassa sen selvittämisestä, liittyvätkö käteisvarat sellaiseen rikolliseen toimintaan, jonka vuoksi käteisvaroihin tulisi puuttua rikosperusteisesti. Kuten EU-asetuksen johdanto-osan kappaleessa 28 väliaikaisen haltuunoton sääntelyä perustellaan, on toimien toteuttaminen vaikeaa sen jälkeen, kun käteisvarat on viety unioniin saapumis- tai sieltä poistumispaikalta. Väliaikaiset haltuunotot on tämän vuoksi voitava tehdä riittävän alhaisella kynnyksellä.

EU-asetuksen mukaan väliaikaisen haltuunoton kesto on kansallisen lainsäädännön nojalla ehdottomasti rajoitettava sen pituiseksi kuin toimivaltaiset viranomaiset tarvitsevat määrittääkseen, edellyttävätkö tapauksen olosuhteet haltuunoton jatkamista. Väliaikaisen haltuunoton kesto saa EU-asetuksen mukaan olla enintään 30 päivää. EU-asetuksen mukaan suoritettuaan perusteellisen arvioinnin väliaikaisen haltuunoton jatkamisen tarpeellisuudesta ja oikeasuhteisuudesta toimivaltaiset viranomaiset voivat päättää jatkaa väliaikaisen haltuunoton kestoja enintään yhteensä 90 päivään. Tämä mahdollisuus on asetuksen perusteella suoraan sovellettavissa.

Esityksessä ehdotetaan, että väliaikaisen haltuunoton enimmäiskesto olisi 30 päivää. Käteisvarojen palauttamisesta kuitenkin säädettäisiin ehdotetun lain 7 §:ssä, että väliaikaisesti haltuun otetut käteisvarat on vapautettava viipymättä henkilölle, jolta ne oli otettu, kun väliaikaisen haltuunoton perusteet ovat lakanneet.

Voimassa olevan käteisrahojen valvontaa koskevan lain mukaan käteisrahat saadaan pidättää ja ottaa haltuun viideksi arkipäiväksi, mikä käytännössä tarkoittaa ainakin seitsemää päivää. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskus voi rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 6 §:n 4 momentin nojalla määrätä Tullin pitämään käteisrahat hallussaan kymmeneksi arkipäiväksi, mikä käytännössä tarkoittaa ainakin 14 päivää, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Nykyisen lainsäädännön mukaan haltuunotto voisi kestää ainakin 21 päivää molempien säännösten ollessa peräkkäin sovellettavissa.

Sille, jolta otetaan väliaikaisesti haltuun käteisvaroja tai jolta väliaikaisesti haltuun otettujen käteisvarojen haltuunottoa jatketaan, on annettava hallinnollinen valituskelpoinen päätös haltuunotosta ja haltuunoton jatkamisesta sekä päätöksen yhteyteen on liitettävä valitusosoitus. Päätöksiin saisi hakea muutosta lakiin ehdotettavan 15 §:n mukaisesti. Toimivaltaisen viranomaisen olisi pidettävä kirjaa haltuun otetuista käteisvaroista.

Ehdotettu väliaikaisen haltuunoton kesto ja mahdollisuus sen jatkamiseksi puuttuu omaisuuden suojaan ajallisesti nykysääntelyä merkittävämmiin. Omaisuuteen puuttumista kuitenkin lieventäisi säännös siitä, että väliaikaisesti haltuun otetut käteisvarat on vapautettava viipymättä, kun väliaikaisen haltuunoton perusteet ovat lakanneet.

Lakiehdotuksen väliaikaista haltuunottoa koskevat säännökset ovat edellä esitetyin tavoin tarkkarajaiset ja täsmälliset. Kyseisiä säännöksiä voidaan niiden tarkoitus ja vähäiset omistusoikeutta rajoittavat vaikutukset huomioon ottaen pitää perustuslailla suojatun omaisuuden suojan kannalta ongelmattomina.

Lakiehdotuksen 11 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi käteisvarojen ilmoitusten tietojen luovuttamisesta rahanpesudirektiivissä tarkoitetun rikollisen toiminnan ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Luovuttamisen käyttötarkoitus on rajattu näin, koska asetuksen 13 artiklan mukaan asetuksen mukaisen henkilötietojen käsittelyn on tapahduttava ainoastaan rahanpesudirektiivissä tarkoitetun rikollisen toiminnan estämiseksi ja torjumiseksi. Ehdotettu 11 § muodostaisi siten käteisvarojen ilmoitusten tietojen asetuksen ulkopuolisen luovuttamisoikeuden, mutta josta säätämiseen kansallisesti asetuksen 13 artiklan 2 ja 3 alakohtien on katsottu antavan mahdollisuuden.

Asetuksen johdanto-osan kappaleen 33 mukaan asetuksen soveltamisalaan kuuluvaan henkilötietojen keräämiseen, paljastamiseen, lähettämiseen, antamiseen tiedoksi ja muuhun käsittelyyn olisi sovellettava EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa säädettyjä vaatimuksia. Perustuslakivaliokunta on ottanut tietosuojasetuksen jälkeisessä lausuntokäytännössään kantaa henkilötietojen käsittelyä koskevan erityissääntelyn tarpeeseen. Perustuslakivaliokunnan mukaan tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoiminnan sääntelyssä aikaisempaa sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suojaa ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn (PeVL 14/2018, s. 4). Valiokunta on korostanut, että kansallisen erityislainsäädännön säätäminen tulisi varata vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuojasetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi perustuslainmukaisella tavalla (PeVL 14/2018 vp, s. 3 ja PeVL 2/2018 vp, s. 5).

Kun on kyse tietosuojasetuksen soveltamisalaan kuuluvasta henkilötietojen käsittelystä, tietosuojasetusta tarkentava kansallinen lainsäädäntö on mahdollista vain silloin, kun tietosuojasetus nimenomaisesti jättää jäsenvaltioille kansallista sääntelyliikkumavaraa. Ehdotetussa 11 §:ssä kansallinen liikkumavara pohjautuu keskeisiltä osilta tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohtiin eli tilanteisiin, joissa henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjän lakisääteiseen veloitteeseen (c alakohta) tai jos se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi (e alakohta). Kansallisen liikkumavaran käytön oikeasuhtaisuutta perustelee myös asetuksen johdanto-osan kappale 7, jonka mukaan asetuksen säännöstyöllä on tarkoitus helpottaa rahanpesudirektiivissä määritellyn rikollisen toiminnan estämistä, paljastamista ja tutkimista.

Koska 11 §:ssä ehdotetaan, että henkilötietoja saataisiin luovuttaa vain rikollisen toiminnan ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi, soveltuisi niiden luovuttamisen jälkeiseen käsittelyyn laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä ja viranomaiskohtainen rikosasioiden tietosuojadirektiiviä toimeenpaneva muu lainsäädäntö henkilötietojen käsittelystä.

Lakiehdotuksen 3 §:ään sisältyisi myös säännös Tullin oikeudesta antaa tarkempia määräyksiä kirjallisen ilmoituksen antamisen paikasta ja siitä, millä tavoin sähköinen ilmoitus on annettava, jotta se on toimivaltaisen viranomaisen todennettavissa, kun käteisvarojen tuonti tai vienti tapahtuu, ja muusta ilmoittamismenettelystä. EU-asetus ei sisällä säännöksiä sähköisen ilmoituksen antamistavasta. Perustuslain 80 § 2 momentin mukaan viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Koska unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2018/1672 on säännöksiä, joita ehdotetaan täydentäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tällä lailla täsmennetään ja täydennetään unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2018/1672, jäljempänä *asetus*, ja sen kansallista soveltamista.

2 §

Toimivaltainen viranomainen

Asetuksen 2 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen on Tulli. Lisäksi poliisi ja Rajavartiolaitos ovat tullitehtäviä hoitaessaan toimivaltaisia viranomaisia.

3 §

Mukana olevien käteisvarojen ilmoitusmenettely

Asetuksen 3 artiklassa tarkoitettu mukana kulkevien käteisvarojen ilmoitus vähintään 10 000 euron käteisvarojen kuljettamisesta Euroopan unioniin tai sieltä pois tehdään 2 §:ssä tarkoitettulle toimivaltaiselle viranomaiselle.

Siitä, mitä käteisvaroilla tarkoitetaan, säädetään asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa.

Tulli voi antaa tarkempia määräyksiä kirjallisen ilmoituksen antamisen paikasta ja siitä, millä tavalla sähköinen ilmoitus on annettava, jotta se on toimivaltaisen viranomaisen todennettavissa, kun käteisvarojen tuonti tai vienti tapahtuu.

4 §

Erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantovelvollisuudesta ilmoittaminen

Toimivaltaisen viranomaisen päätös vaatia asetuksen 4 artiklassa säädetyn mukainen erillään kulkevien käteisvarojen tiedonantoilmoitus on annettava todisteellisesti tiedoksi. Todisteellisesta tiedoksiannosta säädetään hallintolain (434/2003) 60 §:ssä. Päätöksessä on mainittava tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä säädetyt seuraamukset.

Tiedonantovelvollisuus on täytettävä 30 päivän kuluessa tiedoksisaannista.

5 §

Tarkastusvaltuudet henkilön pysäyttämiseksi ja tarkastamiseksi

Asetuksen 3 artiklassa säädetyn mukana kulkevien käteisvarojen ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkastamiseksi toimivaltaisella viranomaisella on oikeus pysäyttää henkilö ja tarkastaa hänen päällysvaatteensa ja matkatavaransa, kun hän saapuu Euroopan unionin alueelle tai lähtee sieltä, ja pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo.

Asetuksen 3 artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen tarkastamiseksi toimivaltaisella viranomaisella on oikeus toimittaa myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilöntarkastus, jos henkilöä todennäköisin syin epäillään mainitussa artiklassa säädetyn ilmoittamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä. Toimenpiteestä päättää tullimies, jolla on oikeus päättää tullilain (304/2016) 18 §:n 3 momentissa tarkoitettua henkilöntarkastuksesta, päällystään kuuluva poliisimies taikka pidättämiseen oikeutettu Rajavartiolaitoksen virkamies tai vähintään majurin arvoinen rajavartiomies. Muutoin noudatetaan, mitä henkilöntarkastuksesta pakkokeinolaissa (806/2011) säädetään.

Toimivaltaiset viranomaiset voivat käyttää 1 ja 2 momentin mukaisia valtuuksia myös sovellettaessa asetuksen 6 artiklaa 10 000 euron raja-arvon alittaviin käteisvaroihin.

Henkilöntarkastus on suoritettava hienotunteisesti ja siten, ettei siitä aiheudu tarpeetonta haittaa tai vahinkoa tarkastettavalle henkilölle tai vahinkoa hänen yllään tai mukanaan olevalle omaisuudelle. Edellä 2 momentissa tarkoitettua henkilöntarkastuksesta on laadittava pöytäkirja, jossa toimituksen kulku selostetaan riittävällä tarkkuudella. Pöytäkirjasta on pyynnöstä annettava tarkastettavalle jäljennös. Henkilöntarkastusta toimitettaessa menettelyssä on lisäksi noudatettava pakkokeinolakia.

6 §

Erillään kulkevien käteisvarojen tarkastusvaltuudet

Asetuksen 4 artiklassa ja 6 artiklan 2 kohdassa säädetyn erillään kulkevia käteisvaroja koskevan tiedonantovelvollisuuden täytäntöön panemiseksi toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus tarkastaa kaikki lähetykset, säiliöt tai kulkuneuvot, joissa voi olla erillään kulkevia käteisvaroja, tullilain 8 ja 13 §:ssä säädettyjen edellytysten mukaisesti.

7 §

Käteisvarojen väliaikainen haltuunotto

Toimivaltaiset viranomaiset voivat ottaa väliaikaisesti haltuun Euroopan unionin alueelle tuodut tai sieltä vietävät käteisvarat sen selvittämiseksi, onko käteisvaroihin syytä puuttua muun lainsäädännön nojalla, jos asetuksen 3 artiklassa säädettyä ilmoittamisvelvollisuutta tai 4 artiklassa säädettyä tiedonantovelvollisuutta ei ole täytetty, sekä riippumatta käteisvarojen määrästä, jos toimivaltaisella viranomaisella on viitteitä käteisvarojen yhteydestä rikoslain (39/1889) 34 a luvussa tarkoitettuun terrorismirikokseen, huumausainerikokseen, lahjuksen antamiseen tai ottamiseen, lahjomiseen tai lahjuksen ottamiseen elinkeinotoiminnassa taikka muuhun rikokseen, josta voi enimmillään seurata yli yhden vuoden vankeusrangaistus, tai rikokseen, joka on tehty tai tehdään osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa.

Väliaikainen haltuunotto saa kestää enintään 30 päivää. Edellytyksistä jatkaa väliaikaista haltuunottoa enintään 90 päivään säädetään asetuksen 7 artiklassa.

Väliaikaisesti haltuun otetut käteisvarat on vapautettava viipymättä henkilölle, jolta ne oli otettu, kun väliaikaisen haltuunoton perusteet ovat lakanneet tai haltuunotolle säädetyt enimmäisajat täyttyvät.

8 §

Menettely haltuunotosta päätettäessä

Käteisvarojen väliaikaisesta haltuunotosta päättää tullimies, jolla on oikeus päättää tullilain 18 §:n 3 momentissa tarkoitettusta henkilöntarkastuksesta, päällystöön kuuluva poliisimies taikka pidättämiseen oikeutettu Rajavartiolaitoksen virkamies tai vähintään majurin arvoinen rajavartiomies.

Päätöksen väliaikaisen haltuunoton jatkamisesta voi tehdä tullitoimipaikan päällikkö, päällystöön kuuluva poliisimies tai Rajavartiolaitoksen tutkinnanjohtaja.

Käteisvarojen väliaikaisesta haltuun ottamisesta sekä haltuunoton jatkamisesta tehdään hallintopäätös. Toimivaltaisen viranomaisen on pidettävä kirjaa haltuun otetuista käteisvaroista.

9 §

Käteisvarojen palauttaminen

Väliaikaisesta haltuunotosta vapautettavat käteisvarat on asetettava asianosaisen saataville tai palautettava hänelle siten kuin asianomainen henkilö ja toimivaltainen viranomainen erikseen sopivat. Toimivaltainen viranomainen voi tallettaa aluehallintovirastoon sellaiset käteisvarat, joihin soveltuu rahan, arvo-osuuksien, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suoritusvelvollisuudesta annettu laki (281/1931). Varat talletetaan siihen aluehallintovirastoon, jonka toimialueella ne on haltuun otettu.

10 §

Valuutan muuntokurssit

Ulkomaan valuutassa maahan tuotavien tai maasta vietävien käteisvarojen euroiksi muuntamisessa käytetään unionin tullikoodeksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 952/2013 53 artiklan 1 kohdan nojalla julkaistuja valuutan muuntokursseja.

11 §

Tietojen luovuttaminen rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi

Käteisvaroja koskevien ilmoitusten tietoja voidaan luovuttaa asetuksen 9—11 artiklassa säädetyn lisäksi ainoastaan rikoslain 34 a luvussa tarkoitetun terrorismirikoksen, huumausainerikoksen, lahjuksen antamisen tai ottamisen, lahjomisen tai lahjuksen ottamisen elinkeinotoiminnassa taikka muun rikoksen, josta voi enimmillään seurata yli yhden vuoden vankeusrangaistus, tai osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tehdyn tai tehtävän rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

12 §

Käteisvarojen ilmoittamisrikkomus

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö asetuksen 3 artiklassa säädetyn käteisvarojen ilmoitusvelvollisuuden tai antaa ilmoituksen vaillinaisena tai virheellisenä, on tuomittava *käteisvarojen ilmoittamisrikkomuksesta* sakkoon, jos teko ei ole vähäinen eikä teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta. Tahalliseen vaillinaisen tai virheellisen ilmoituksen antamiseen ei sovelleta rikoslain 16 luvun 8 §:ää.

13 §

Virhemaksu

Tulli voi määrätä vähintään 50 ja enintään 15 000 euron virhemaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö antaa 4 §:ssä tarkoitetun tiedonantoilmoituksen tai antaa sen vaillinaisena tai virheellisenä. Virhemaksu voidaan määrätä sille, jolta velvollisuuden täyttämistä oli 4 §:n nojalla vaadittu. Virhemaksun määräämisen edellytyksenä on, ettei velvollisuutta ole asianmukaisesti täytetty 30 päivän kuluessa siitä, kun vaatimus on 4 §:n mukaisesti saatu tiedoksi.

Virhemaksun määrä perustuu kokonaisarviointiin. Virhemaksun määrää arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn moitittavuus ja toistuvuus sekä tekijän taloudellinen asema. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon menettelyllä tavoiteltu hyöty, jos se on määritettävissä, sekä tekijän yhteistyö Tullin kanssa asian selvittämiseksi.

Virhemaksu jätetään määräämättä, jos ilmoitus on annettu määräajan jälkeen ja teko on ilmeisesti johtunut anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta tai ajattelemattomuudesta taikka jos seuraamuksen määrääminen muusta syystä olisi ilmeisen kohtuutonta.

Virhemaksua ei saa määrätä, jos tiedonantoilmoituksen antamisen määräajasta on kulunut yli kaksi vuotta.

Virhemaksu määrätään maksettavaksi valtiolle ja se on täytäntöönpanokelpoinen, kun päätös siitä on tullut lainvoimaiseksi. Virhemaksun perintään sovelletaan, mitä tullilaissa tullivelan perinnästä säädetään.

14 §

Virhemaksun toissijaisuus

Virhemaksua ei saa määrätä sille, jota epäillään samoja käteisvaroja koskevasta teosta esituskinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa.

Tullin on poistettava virhemaksu, jos se, jolle se on määrätty, myöhemmin tuomitaan rangaistukseen samoja käteisvaroja koskevan, ennen virhemaksun määräämisen edellytysten täyttymistä tehdyn, rikoksen vuoksi.

15 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta Tullin tekemiin hallintopäätöksiin säädetään tullilaissa.

Muiden toimivaltaisten viranomaisten kuin Tullin tekemiin hallintopäätöksiin saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuihin säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus.

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annettu laki (653/2007).

2.

Laki

rikoslain 46 luvun 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain (39/1889) 46 luvun 7 §, sellaisena kuin se on laissa 425/2009, seuraavasti:

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

7 §

Tulliselvitysrikos

Joka jättää täyttämättä tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden taikka sellaista velvollisuutta täyttäessään antaa väärän tai puutteellisen tiedon siten, että teko on omiaan aiheuttamaan

1) veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai veron aiheettoman palauttamisen,

2) tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka

3) laissa säädetyn tai sen nojalla annetun kiellon tai ehdon vastaisen tavaran maahantuonnin tai maastaviennin,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 29 luvun 1—3 §:ssä tarkoitettuna veropetosrikoksena, tämän luvun 1—5 §:ssä tarkoitettuna säännöstely- tai salakuljetusrikoksena taikka Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta annetun lain (/) 12 §:n mukaisena käteisvarojen ilmoittamisrikkomuksena, *tulliselvitysrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 6 §:n 4 momentti seuraavasti:

6 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen määräys liiketoimen keskeyttämisestä

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies voi antaa tulliviranomaiselle täytäntöön pantavaksi määräyksen pidättää tullitoimenpiteen ja rajavartiolaitosviranomaiselle määräyksen pidättää rajatarkastuksen tai rajavalvonnan yhteydessä tavatut varat enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Pidätettävillä varoilla tarkoitetaan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1672 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja käteisvaroja sekä muuta irtainta omaisuutta, jolla on taloudellista arvoa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 4.3.2021

Pääministeri

Sanna Marin

Valtiovarainministeri Matti Vanhanen

2.

Laki

rikoslain 46 luvun 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 46 luvun 7 §, sellaisena kuin se on laissa 425/2009, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

46 luku

46 luku

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

7 §

7 §

Tulliselvitysrikos

Tulliselvitysrikos

Joka jättää täyttämättä tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden taikka sellaista velvollisuutta täyttäessään antaa väärän tai puutteellisen tiedon siten, että teko on omiaan aiheuttamaan

Joka jättää täyttämättä tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden taikka sellaista velvollisuutta täyttäessään antaa väärän tai puutteellisen tiedon siten, että teko on omiaan aiheuttamaan

1) veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai veron aiheettoman palauttamisen,

1) veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai veron aiheettoman palauttamisen,

2) tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka

2) tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka

3) laissa säädetyn tai sen nojalla annetun kiellon tai ehdon vastaisen tavaran maahantuonnin tai maastaviennin,

3) laissa säädetyn tai sen nojalla annetun kiellon tai ehdon vastaisen tavaran maahantuonnin tai maastaviennin,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 29 luvun 1—3 §:ssä tarkoitettuna veropetosrikkoksena, tämän luvun 1—5 §:ssä tarkoitettuna säännöstely- tai salakuljetusrikkoksena taikka Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain (653/2007) 9 §:n mukaisena käteisrahan ilmoittamisrikkomuksena, *tulliselvitysrikoksesta* sakkoon

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 29 luvun 1—3 §:ssä tarkoitettuna veropetosrikkoksena, tämän luvun 1—5 §:ssä tarkoitettuna säännöstely- tai salakuljetusrikkoksena taikka *Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta annetun lain (/) 12 §:n mukaisena käteisvarojen ilmoittamisrikkomuksena, tulliselvitysrikoksesta*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 6 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen määräys liiketoimen keskeyttämisestä

6 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen määräys liiketoimen keskeyttämisestä

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päälylystään kuuluva poliisimies voi antaa tulliviranomaiselle täytäntöön pantavaksi määräyksen pidättää tullitoimenpiteen ja rajavartioviranomaiselle määräyksen pidättää rajatarkastuksen tai rajavalvonnan yhteydessä tavatut varat enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Pidätettävillä varoilla tarkoitetaan yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen

Rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päälylystään kuuluva poliisimies voi antaa tulliviranomaiselle täytäntöön pantavaksi määräyksen pidättää tullitoimenpiteen ja rajavartioviranomaiselle määräyksen pidättää rajatarkastuksen tai rajavalvonnan yhteydessä tavatut varat enintään kymmenen arkipäivän ajaksi, jos tällainen toimenpide on välttämätön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Pidätettävillä varoilla tarkoitetaan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta ja asetuksen (EY) N:o 1889/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/1672 2 artiklan 1 kohdassa

HE 23/2021 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(EY) N:o 1889/20052 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua käteisrahaa sekä muuta irtainta omaisuutta, jolla on taloudellista arvoa.

tarkoitettuja käteisvaroja sekä muuta irtainta omaisuutta, jolla on taloudellista arvoa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
